

Közgazdaságtudományi Egyetem
Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem
Tel.: 1177-1900

Minden ellenkező híresztelés ellenére, itt a tavasz

Együttműködést a félelem ellen!

Együttműködésre készül a két egyetemi szakszervezet a reformbizottságok javaslatával kapcsolatban. (A pontos szöveget lapzártánk után fogadták el.) Egyetlen részletben van alapvető nézeteltérés az FDSZ és a TDDSZ képviselői között, mégpedig abban, hogy állást foglaljanak-e a szakszervezetek egyetemi politikai kérdésekben. A TDDSZ ellenzi ezt. Az FDSZ szakszervezeti bizottsága azonban úgy véli, hogy az a félelem és bizonytalanság, amely az utóbbi időben folyosói beszélgetéseken, illetve például Közgazdász cikkeiben is megnyilvánult, indokolta teszi, hogy lehetőleg minél többen világosan megfogalmazzák véleményüket a belső feszültségekkel kapcsolatban. Hardy László, az FDSZ titkáratáért felelős, hogyan értékeli az egyetemen kialakult helyzetet?

hat az indulatok felerősödésének, a közügyektől való elfordulásnak, a félelem módját adhat a közvélemény manipulálására is. Mindezek lehetetlennek tennék, hogy megoldjuk az egyetemünk előtt álló feladatokat. Ennek a bizonytalanságnak vannak külső okai: így a felsőoktatás méltatlan kezelése az elmúlt évtizedek során; az intézményeinket kísérletek tárgyává tevő, sikertelen kormányzati reformpróblémák; illetve például a rendszerváltást követő, félreérthető minisztériumi körlevél. De mi magunk is hozzájárultunk ehhez — a reformbizottságok megalakulása, a munkájukról szerencsétlenül kiszivárgó információk e testületek tagjainak akarata, jó szándéka ellenére sajnos hozzájárultak ahhoz, hogy ma sokan félelemmel végezzék munkájukat az egyetemen. Ennek leküzdéséhez szerintem a következőket kell szem előtt tartanunk: Nem kell szűken néznie az egyetemünkön az elmúlt 20, de különösen az elmúlt 5-6 évben végzett munkánk miatt. Önbecsülést adhat, hogy a hatvanas évek végétől intézményünk a lehetőségek korlátain belül — olykor még azon túl is — mindent megtett, hogy közelítsen az oktatás és kutatás nemzetközi színvonalához. Persze ön-

elgűltésre nincs okunk. Elég, ha csak arra gondolunk, hogy az elmúlt évtizedek egyetemi reformjai közül egyet sem vitünk végig következetesen, ahelyett, hogy „evolúción”, diákjaink, végzett hallgatóink, (Folytatás a 3. oldalon.)

KÖZGAZDÁSZ

A BUDAPESTI KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXXIV. ÉVFOLYAM, 8. SZÁM ÁRA: 5 FORINT 1991. MÁJUS 8.

Küldöttgyűlés május 22-én • Szándéknyilatkozat készül A vezetői ülésről

OPERATÍV TEENDŐKET beszéltek meg a vezetői ülésen április 30-án. A küldöttgyűlés május 22-én, délután fél kettő órakor lesz. A küldöttválasztás az őszi gyakorlatnak megfelelően történik. A vezetőség úgy határozott, hogy a három bizottság összesített reformanyagáról kialakítja saját vé-

leményét, amelyet eljuttat a tanszékekre azzal a céllal, hogy azt az oktatók is vitassák meg. A vezetőség előreláthatólag vitába száll a kétszintűség és az elitképzés kapcsán a reformnyaggal. Külön anyag kiküldését a vezetőségben volt, aki ellenezte, mert véleménye szerint ez megoszthatja az

egyetemi közvéleményt, s nem segíti elő a nyugodt átmenet körülményeit. Az kétségtelen, hogy a vezetőségnek kell, hogy álláspontja legyen, de a véleményét a bizottsággal beszélje meg, mert ellenkező esetben ez így egyértelmű vonalat húz a két csapat között. Ezzel az aggálllyal azonban a vezetőség

többsége nem értett egyet, mondván, hogy az egyetem vezetésének kell, hogy véleménye legyen, hiszen arra van felhatalmazva, hogy az egyetemet vezesse. Egyébként pedig Chikán Attila, a három bizottság koordinátora személyesen ker-

(Folytatás a 6. oldalon.)

Díszdoktoravatás és Soros-konferencia

Az 1980-as évek közepén indult oktatási reformhoz kapcsolódóan jött létre egy megállapodás Soros György és egyetemünk rektora, Csáki Csaba között, amely keretében Soros György ill. a Soros-ai-

pítvány három éven keresztül évi 150 000 USD-ral járul hozzá az egyetem oktatáskorszerűsítési munkálataihoz azáltal, hogy ez az összeg az egyetem oktatóinak hosszabb-rövidebb idejű tanulmányújtait lehető-

vé tegye, hozzájáruljon a tananyag-korszerűsítéshez, és módot adjon arra, hogy külföldi professzorok, megismerkedjen az egyetem oktatáskorszerűsítési törekvéseivel, tanácsokkal segítsék azt. Ez az 1986 őszén indult hároméves ösztöndíjlehetőség — ma már nehezen hihető — akkor óriási lehetőséget jelentett több oktató számára. A program keretében — amely újabb két évvel meghosszabbításra került — az egyetem húsz tanszékének közel hatvan oktatója utazott el 3-10 hónapos időtartamra Nyugat-Európa (Anglia, Franciaország, Hollandia, NSZK, Svédország), ill. a tengerentúl (USA, Kanada) felsőoktatási intézményeibe. Az ösztöndíjas tanulmányutak eredményeit több tananyag

mutatja. A mi egyetemünkéhez hasonló támogatásban részesült a pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem közgazdaságtudományi kara is. Az „egyetemi Soros”-program a végéhez közeledik — ami az utazásokat illeti. Vélhetően azonban ez nem igaz a tananyagokban mutatkozó hatására, és az oktatók kutatási produktumaira. Az ösztöndíjas tanulmányúton járt budapesti és pécsi oktatók részvételével kerül sor egy kétnapos konferencia megrendezésére, ahol ízelítőt kaphatunk abból, ki miben is vált „tudósabbá”. A „Towards an Open Society and a Market Economy” címmel megrendezésre kerülő konferencia két eseményhez is

(Folytatás a 3. oldalon)

Minden a véletlennek van kiszolgáltatva

Beszélgetés Bánfi Tamással a gazdaságpolitikáról

— A gazdasági válság kezelését most a Kupa-programtól illik remélni. Ugy tűnik, igen nagy hatalom összpontosul most a pénzügyminiszter kezében. Szerintem normális, hogy egy személy dönt és felel azért, amit tesz. A gazdaság-

ban nehéz elfogadni, hogy különböző véleményeket kompromisszummal hozzanak közös nevezőre. Összefüggéseikből kiragadva bármely mesterségesen szerkesztett változat rossz, torz rendszert eredményezhet csak. Most, amikor alapvető kérdésekben kell dönteni, méghozzá gyorsan, egy személyhez kötődjenek.

— A monetáris politika esetében például semmilyen mozgásteret nincs. Ennek oka, hogy az import felszabadításáról szóló döntés olyankor született meg, amikor az ország külföldi devizapozíciója, az adósságalománya és annak menedzselése kritikus volt.

— Téves döntés, rossz időpontban? — Nehéz lenne megítélni. Az importliberalizálás mindenképpen indokolt, a mértéke és bevezetésének sebessége azonban vitatható. Ami történt, megtörtént, ebből viszont az következik, hogy

szigorú pénzügyi intézkedéseket kell létrehozni a gazdaságban.

helyénvaló, hogy a döntések Az azonban fontos kérdés, vajon az illető saját egyéni véleményére támaszkodik csupán, vagy áll mellette olyan szakértői kör, amelyek lényegében az összes szóba jöhető álláspontot képviseli.

kérdésekben, amikben a kormány tagjainak nagy része alapvető ismeretekkel sem rendelkezik. Nem lenne helyénvaló, hogy gazdasági alapkérdésekben a külügyminiszter vagy a belügyminiszter szavazata döntson.

— Miközben nincs mód mérlegelni, hogy ez mennyire sújtja a gazdaságot. — A gazdaság megújulásához, szerkezetének átalakulásához pénz kellene, ebből a szempontból ez természetesen fékezi a váltást.

— Is-is. Hogy melyik az erősebb, azt nehéz lenne megmondani, de tartok tőle, hogy sokszor a politika erősebb. A kormány szükségszerűen rövid távon kénytelen gondolkodni. Nem is tudom elképzelni, hogy egyáltalán reális-e azzal foglalkozni, hogy mi lesz 1992-ben.

A mai torz állapotból a kívánatos célig vezető nem egészen világos úton alapvető átrendeződés fog bekövetkezni a társadalomban. Ennek során azonban nem alkalmazhatók olyan eszközök, amik robban-

náshoz vezetnek vagy bármelyik csoportot elviselhetetlen helyzetbe hoznak. — Gazdasági vagy politikai megfontolások döntenek-e ebben? — Igen, de ez természetesen erősen összefügg a politikával.

— Ha már itt tartunk, aligha kerülhetjük meg az inflációt és a munkanélküliséget. — Igen, e két tényező tovább szűkíti mozgásterünket. Azt hiszem nem alapvető kérdés, hogy az infláció 31, 39, vagy pontosan hány százalék, ez lényegtelen. Az ilyen átlagszám az életben nem létező statisztikai átlagpolgárra vonatkozik, ezért nincs is olyan ember, aki magára nézve igaznak elfogadná, ezért szerintem nem is célszerű ilyen

átlagszámokat közzétenni. A lényegbevágó kérdés az: meg lehet-e akadályozni, hogy ez a mérték nagyon gyorsan emelkedjen. Ha tíz évre garantálni lehetne, mondjuk évi 40 százalékot, akkor egyszerű osztásról volna szó, de bizonytalansággal nem kellene számolni. A gond azonban az, hogy már azt sem tudom megmondani, jövőre mi lesz, 90, 110 vagy a mostani inflációs szint között egyébként nincs olyan lényeges különbség, mint ahogy az első ránézésre tűnik. De a mostani helyzetből rossz döntésekkel, vagy épp a döntések elmulasztásával, a pénztulajdonosok megzavarásával.

nagyon gyorsan hiperinflációt lehet előidézni.

Lényeges arra is rámutatni, hogy a pénzügypolitikán belül van egy ütközőpont az állami pénzügyek és a monetáris szabályozás között. Ha a monetáris szabályozás alá van rendelve a költségvetésnek, akkor a végeredmény majdnem biztosan nemkívánatos irányú lesz. Egy jól szervezett gazdaságban az egyszemélyi gazdasági, pénzügypolitikai döntések mellett szükség van a szuverén jegybank, Ez nálunk a jegybanktörvény elfogadása után várható, amikor a jegybank a kormány alól kikerülve, az egész rendszer alapját képező hosszú távú monetáris stratégiát alakíthat ki.

— A gazdaság állapota aligha enged meg szavazgatásos döntéseket. — A gazdaság talpraállítása alapvető kérdések már 1990 májusa előtt felvetődtek. A magyar gazdaságnak a nyolcvanas években kialakult pozíciója olyan keskeny közlekedési ösvényt enged csak meg, ahol nincs lényeges mozgási lehetőség, és a bevezethető eszközöknek is csupán a sorrendjén és az időbeli ütemezésén lehet vitatkozni.

— Igen, de ez természetesen erősen összefügg a politikával. — Ha már itt tartunk, aligha kerülhetjük meg az inflációt és a munkanélküliséget. — Igen, e két tényező tovább szűkíti mozgásterünket. Azt hiszem nem alapvető kérdés, hogy az infláció 31, 39, vagy pontosan hány százalék, ez lényegtelen. Az ilyen átlagszám az életben nem létező statisztikai átlagpolgárra vonatkozik, ezért nincs is olyan ember, aki magára nézve igaznak elfogadná, ezért szerintem nem is célszerű ilyen

— A gazdaság állapota aligha enged meg szavazgatásos döntéseket. — A gazdaság talpraállítása alapvető kérdések már 1990 májusa előtt felvetődtek. A magyar gazdaságnak a nyolcvanas években kialakult pozíciója olyan keskeny közlekedési ösvényt enged csak meg, ahol nincs lényeges mozgási lehetőség, és a bevezethető eszközöknek is csupán a sorrendjén és az időbeli ütemezésén lehet vitatkozni.

Kupa helyzete nemcsak hatalmi szempontból más, alapvető különbség, hogy megindult a privatizáció és összeomlott a KGST. Mindkét tény alapvetően módosítja azt a környezetet, amiben a pénzügypolitikának hatnia kell. A Kupa-program egyébként lassítást jelent, körülbelül egy évvel eltolja a folyamatokat, hozzá kell azonban tenni, hogy

ezt nagyon nehéz megítélni, mert világos ütemezése nem ismeretes. Tervezi például a konvertibilitást egy adott időpontra, anélkül, hogy az oda vezető utat kijelölné. Így nemigen tudom megállapítani, hogy a program reális-e vagy sem. — Mennyire szűk a gazdasági kényszerpálya? —

Minden várható helyzet közül ez járna a legsúlyosabb következményekkel, úgyhogy ennek semmi esélyt nem szabad ad-

ni. Ezen a téren nem egyenlíthetünk a határon: jó- (Folytatás a 3. oldalon.)

Alapítvány

Matuska Zoltán emlékére

Matuska Zoltán, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatója volt. 1990. március 5-én hunyt el autóbaleset következtében. Barátai és szülei hozták létre az Alapítványt, a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem hallgatói szakmai továbbfejlesztésének támogatására. Az Alapítvány ügyintéző szerve a kuratórium, amelynek elnöke dr. Kollár Zoltán, a világgazdaságtan tan-szék egyetemi tanára. Az Alapítvány által kiosztásra kerülő díjakat és a szakmai továbbképzést lehetővé tevő anyagi támogatást pályázat útján lehet elnyerni. A kuratórium első alkalommal 1992. januárjában fogja elbírálni a beérkezett pályázatokat. Az első eredményhirdetésre 1992. február 17-én kerül sor. A pályázati feltételeket a kuratórium az 1991/92-es tanév elején fogja meghirdetni. Az Alapítvány határozatlan idejű és nyitott, így bárki csatlakozhat hozzá. Az Alapítvány Agrobanknál vezetett forintszámlaszáma: 8500-6432 A devizaszámla száma: MNB 401-5132-916-01 ügyfélazonosító: 401-94113-0018-00 Alapítvány Matuska Zoltán emlékére.

Köszöntjük az édesanyákat!

Kezem, kezéd

„Itt a kezéd. Ki vagyok fosztva. Újra semmim nincs, édesanyám.” (Pillinszky)

Elválaszthatatlanok vagyunk. Láthatatlan kapocs mágnesmezőként köt erősen egymáshoz minket.

A jelképesen elvágott köldökzsinór porázként vezet a világban az első perctől az utolsóig. Kiereshető, kihúzható akár a Föld másik végéig, de ha visszafordulni támad kedvem, csak követnem kell ezt a testbe vajt szálát és hazatalálok.

Kerüljek akár a legnagyobb gondviharba, a bűnök fogadó nélküli labirintusába, Ariadne fonalat követő szörnyemberként kitalálok. Érkezem akár a legjobbak menyországából vagy a gazemberek poklából. Ő mindig vár.

Mint röghöz kötött jobbjágra, nem mozdulhatok bűrköréből, nem ruházhatom át magam másra, nem adhatom el magam. Nem beszélhetek más anyanyelvet, mint az övé, nem térhetek más vallásra, viselem az övét.

Nem tagadhatom le a kezem, a szemem, a hajam, Rá hasonlítok.

A hozzátartozás bilincse vaskosabb a legsúlyosabb börtönbéli béklyónál, terhe nehezebb a malomkőnél. (S a súlyt mégsem én cipelem).

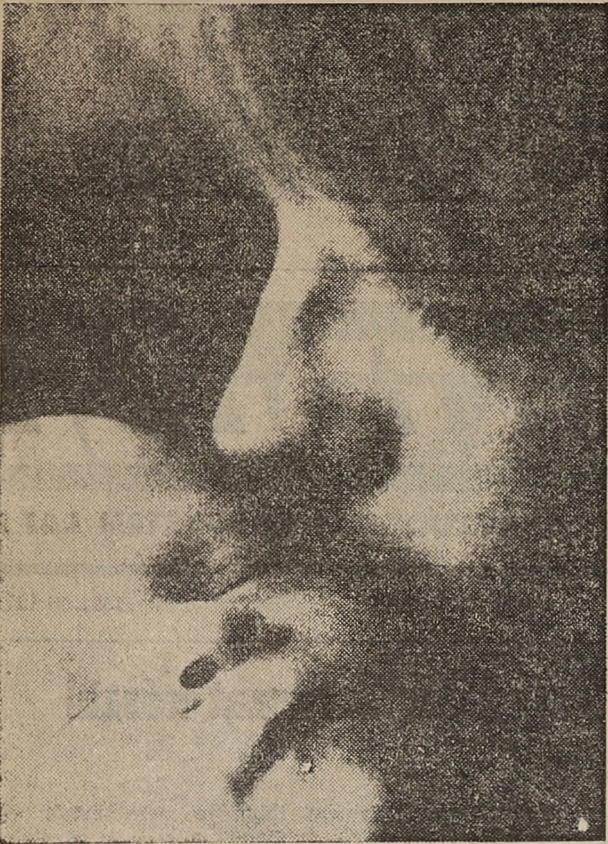
Szeretném szeretni. De csak kínlódo aggodás (miért igazul folyton miattam?), kitörni vágyás (örökös honvágy), felmöttem már kiáltás (vissza-visszatérő emlékezés) az, amivel mindig rá gondolok. Hiába rohannék előre, érzem mindig visszahúz.

S pont Őt, Őt vádolom ezzel? Aki legszívesebben azt látná, ha a csillagokig meg sem állnék, buzdít, int, menekül tovább... de nem bírok. A szeretet (most már tudom), ami visszatart.

Vad ringlispilre ültetél fel édesanyám! Forgok... reppülök... szállok... hányinger gyötör... sírok... kiszállnék. — És Te csak nézel. — Előbb mosolyogva integsz, komolyan azután, rádöbbsz, mit tétél, hová is hoztál, engemet. De kibírom. Amíg látom mozduló kezdetet, addig csikorgó fogakkal mutatok nevetést, s látom megkönnyebbülts Te is.

Görctől enyhülő mosollyal, halkán biccentve, megdöcsötva egymásra nézünk. Egymáshoz tartozunk.

Kovács Ágnes

Fotó: Koltay Gergely

Mátyás Antal akadémiai székfoglalója

A Magyar Tudományos Akadémia Gazdaság- és Jogtudományok Osztályának május 2-i ülésén tartotta Matyas Antal, az elméleti történet tanszék vezetője székfoglaló előadását. Az akadémiai Felolvasóterem széksorait a közgazdaságtudomány jeles képviselői, egyetemi kollégák, egykori és mai tanítványok töltötték meg.

Mátyás professzor csaknem negyvenéves elméleti történeti kutatásainak elismeréseként kapta meg az akadémiai levelező tagságot. A székfoglaló közönsége is megbízonyosodhatott arról — amit Bognár József akadémikus, az ülés elnöke is kiemelt —, hogy Magyarországon Matyas Antal ismeri legátjogóbban, legsokoldalúbban a polgári (nem-marxista) közgazdasági elméletek történetét, legfontosabb irányzatait és képviselőit. Előadásában a professzor úr legújabb kutatásaira építve változta fel azt a fejlődést, amely a makroökonomia elméletében az elmúlt két évtizedben végbement a monetaristák és a neoklasszikusok közötti viták során.

A keynesianizmus és a monetarizmus legfontosabb jellegzetességeinek áttekintése után az előadó azokat a tényezőket szedte csokorba, amelyek hatására a hetvenes években előretört a monetarizmus és amelyek a keynesianizmus megújulásához is vezettek. Képet kaphattunk arról, hogy az infláció felgyorsulása és a gazdaság egyensúlyi zavarai a keynesi elméleti rendszer mely elemeinek újragondolását tették szükségessé és milyen hiányosságok pótlásának igényét vetették fel. Matyas Antal a problémák megoldására tett

kísérletek bemutatása során párhuzamba állította a neoklasszikus és a monetarista megoldásokat. Ennek során alátámasztotta azt az álláspontját, hogy a két elméleti rendszer kölcsönösen hatással volt egymásra, a viták mindkét irányzat fejlődését serkentették, és bizonyos értelemben közelítették a nézeteket egymáshoz. Ennek kapcsán különösen érdekes volt annak hangsúlyozása, hogy a makroökonomiai problémák — így pl. a kormányzati beavatkozás egyes eszközeinek hatása — elemzése során a két ellentétes irányzat képviselői gyakran használnak azonos elemzési eszközöket. Ezek között kiemelésre méltó az IS — LM görberendszer általános használata és a portfólió management mechanizmusainak alkalmazása.

Figyelemre méltó konklúziója Matyas Antal elemzésének az is, hogy a két rendszer egyes képviselői gyakran jutnak az irányzatuk által általánosan elfogadott felfogással ellentétes eredményre, és szinte átsúsznak a „szomszéd vár” táborába. Ennek illusztrálására professzor úr röviden szót a monetáris beállítottságú Brunner és Meltzer modelljének hasonlatosságairól azzal, amit a költségvetési politikát támogató Blinder és Solow az általuk kidolgozott rock bottom modellből következtettek.

Elmondható tehát, hogy egyszerűen egyes monetaristák részéről közeledés tapasztalható a neoklasszikus felfogáshoz; másrészt a neoklasszikusok is sokat merítettek a monetaristák elemzéseiből.

Az előadás nem hagyott kétséget azonban afelől, hogy a

közeledések és hasonlóságok ellenére továbbra is fennáll a két irányzat közötti alapvető különbség: elsősorban a magángazdaság stabilitásának megítélésében, a hosszú és rövid távú egyensúlyi problémák súlyozásában és mindezek alapján természetesen az állam gazdaságpolitikai mozgásterének értékelésében.

Bognár József — Matyas Antal életművét méltatva — kiemelte, hogy Matyas professzor mindig nagy súlyt fektetett oktatói munkájára. Ku-

tafási eredményeit még azon „melegében” megismertette hallgatóival. Elő bizonyossága ennek az, hogy a legújabb kutatási eredményeit összefoglaló akadémiai székfoglaló legfőbb gondolatai már az elmúlt tanévben az elméleti történet előadások és vizsgák anyagát képezték.

Ezúton ismételt gratulálunk Matyas Antal akadémiai tagságához és további munkájához jó egészséget kívánunk.

SOLT KATALIN

A rendszerváltástól a politikai viccekig

Öt fejezetben igyekszik áttekinteni az elmúlt év politikakörnyezetét a Magyarországi politikai évkönyve 1991. című kötet. A tavalyi és tavalyelőtti évkönyv szerkezetét megőrző könyv első részében neves szerzők írják le szubjektív véleményüket 1990. politikai történéseiről. Agh Attila, Lengyel László, Halmai Gábor, Kukorelli István, Szabó Miklós, Kéri László, Pozsgay Imre, Mecs Imre, Pecsnig Mária Zita, Békési László, Soós Károly At-

tila neve olvasható többek között a tanulmányírók között. Ez a rész ad áttekintést (több mint 10 oldalon) a politikai szervezetek politikai plakátjairól is.

A második fejezet adatokat, tényeket ad közre. Így például betekintést nyújt a választási etika kódexébe, az MDF — SZDSZ-paktumba, de válogatást ad a rendszerváltással kapcsolatos sajtópublikációkból olvasói levelekből is.

A harmadik részben az év

közvélemény-kutatási eredményeivel ismerkedhetünk meg, három közvélemény-kutatóiroda felmérései alapján. Többek között terítékre kerül a Duna-gate ügy, az országgyűlési választások, a július 29-i népszavazás, a pártok megítélése a két választás között, az önkormányzati választások és a taxisblokkad ügye.

A negyedik fejezet Csoóri Sándor Nappali hold (2.) című cikkének részleteivel indul. Ebben a részben dokumentumokat közöl a könyv. Végül az ötödik fejezet névmutatót tartalmaz, valamint a szerkesztők újsághirdetésére összegyűlt 350 politikai vicc legjavát.

A szerkesztői hármás, Kurtán Sándor, Sándor Péter és Vass László a könyv megjelenésére rendezett sajtótájékoztatón elmondta, hogy minden-

nemű politikai elfogultságtól, előítéletektől mentes gyűjteményt igyekeztek szerkeszteni. Az előző évekhez képest újdonság, hogy néhány tanulmány, illetve közvélemény-kutatás eredménye megjelenik angol nyelven is, és végigkíséri a kötetet az angol összefoglaló.

A könyvet az Ökonómia Alapítvány az Economix Rt. szakmai gondozásában adja ki. A nem kis pénzügyi nehézségeket nonprofit jellegű gazdasági szervezetben próbálják leküzdeni a szerkesztők és a kiadók. (Szívesen látnak minden támogatót, aki fontosnak, hasznosnak érzi az évkönyv megjelenését.)

A kötet 300 forintba kerül, megrendelhető postán is, a cím: Bp. 62, Pf. 9. 1387.

k.

Torgyánra térve...

értelme, mert mi más lenne különben; hanem az emberi egyének közti kommunikáció feltétele is. Ha az egyének homogenizálhatók lennének, akkor nem lenne közöttük kommunikáció — nem lenne társadalom, nem lenne „ember” sem —, egyformák között ugyanis nincs miről beszélni. Ennek megfelelően: minthogy a kultúrák szolgálnak az egyéni egyediség megfogalmazására, ezért ha homogenizálhatók lennének, akkor elveszne a különbözőség lehetősége az emberek számára (ezzel elveszne a kommunikáció lehetősége, az élet értelme és maga az élet is — vagy legalábbis nem tudnánk róla semmit).

A kultúrákat tehát integrálni kell, hogy legyenek, illetve összegyűrhatalatlanul összeférhetetlenek — bonyolult és sosem tökéletes fordítási eljárásokon keresztül lehet köztük „közlekedni”.

E két jellemzőből következik, hogy önálló állammal, gazdasági rendszerrel és szel-

lemi étellel rendelkező kultúrák kapcsolatba lépésekor az egyik meghatározó lesz a másikkal szemben. Magyarán a saját különösségét rákényszeríti a másikra: nagyjából egyenlően nagy kultúrák esetén elhúzódik a harc, nagyon eltérő méretűek esetén a kisebb fél alárendelődik.

Torgyánra térve. Szinte mindenki aggódik, hogy mi lesz, ha ő hatalomra kerül. Nem for hatalomra kerülni, Magyarországon csak olyan politikai erő, személy kerülhet hatalomra, amely mögött ott van valamelyik nagyhatalom. „Önálló” szellemi törekvéseknek nincsen esélyük, csak olyanoknak, amelyek valamelyik nagy kultúra irányzataiból táplálkoznak. (Ilyen „önállóság” egyébként nem is igen létezik. Világok integrálására alkalmas ideológiákat inkább az ilyesmire esélyes nagy kultúrákban találunk fel. A kicsik nagy személyiségei inkább ezeket színezik, változatokat termelnek ezekre és/vagy — kisebbrendűségi

komplexusokban? — kitalálnak valamit, ami kis kultúrájuk felsőbbrendűségét bizonyítja. Ezek a hatástalan ideológiák.)

Szóval Torgyánra akkor lenne esélye, ha az, amit mond és csinál beleillene valamelyik nagy (szomszéd) szellemi-politikai trendjébe. Oroszország és Kína pillanatnyilag nem rug labdába. Németország Antallt és politikai csoportját látja szívesen (jöhetnek a szocdemek is, ha lennének). Az USA pedig nem nagyon törődik velünk — mindenestre semmiképpen sem egy Torgyán-típusú politika háttér. (Támogat kérem diktatúrákat is, de inkább csak ott, ahol katonai, stratégiai érdeke ezt diktálja.)

A zürzavar, a politikai és szellemi instabilitás éppen azért van, mert a nagyok nem tudnak (és nem is akarnak?) mit kezdeni Közép-Kelet-Európával. Nincs egy domináns hatalom, amelyik eldöntené az itteni piti vitákat. De még egyszerűen hangsúlyozom, ez a vákuumszerű helyzet kevés ahhoz, hogy akárki számottevő befolyásra tegyen szert. Ehhez direkt külső háttér és támogatás kell.

K. S.

Rock a lavór körül

Van-e esélyünk a fölzárkózásra? — kérdezi K. S. Lakodalmos rock című cikkében és ugyanott mindjárt válaszol is a kérdésre: Nincsen, mert „Ehhez indítként egy szemérmetlenül nagy összeget kellene az országba pumpálni”. Ami viszont teljesen lehetetlen, ugyanis a pumpás emberek egyelőre inkább szivattyúzzák innen a pénzt. Nem segíthet rajtuk már sem a népi-gerinces, sem a szabadelvű buzgalom. Talán csak két dologban hihetünk K. S. szerint. Ha akarjuk, hihetjük azt, hogy végső soron nálunk is mindenki saját szerencséjének kovácsa, továbbá feltételezhetjük azt is, hogy azért csak nem fájunk föl egymást szöröztül-böröztül páni félelmünkben vagy irgalmatlan vállalkozói kedvünkől hevívűn.

Bevallom, én K. S.-nél valamivel pesszimistább és kissé optimistább vagyok. Pesszimistább vagyok, mert nincs az a „szemérmetlenül nagy összeg”, amiért európai kutatókból is vehetnénk magunknak. Anélkül pedig nem megy. Pénzért sok minden kapható, viszont több száz éves demokratikus tradíciót, üzleti-vállalkozói s mellé szíves együttélési kultúrát nem árulnak sehol. Sőt, e téren szerintem még a hároméves kilábalási kormányprogram megváltó ereje is kevés. Nekem a fölzárkózási mániánkról egyébként (nem csak a bugyi-rock, hanem) Hofi Géza egy régebbi poénja jut eszembe. Illetve a melléküzemágakban gazdagodó paraszt, aki szilvát rohasztott márvány fürdőkádjában, míg „lavórbul” mosta magát alul és fölül. Persze, nem azonosulhatunk maradéktalanul a hetvenes évek elején fogant, a háztájizástól zsírósult bugriságot ostorozó melós-öntudattal, ám az kétségtelen, hogy a Hofi-féle megközelítésnek van történelem-filozófiai töltete.

Es természetesen végtelenül optimista vagyok, mert tudom, hogy bárkinek lenet szerencséje. A világ most hengergördzik keserű levében, akármi történhet még. A lengyelek sem gondolták volna néhány éve, hogy a Jalta utáni alküdozás egyik ütökártyájává válnak.

Nekünk is lehet szerencsénk, csak az a fontos, hogy ne tegyük érte semmit! Ne akarjunk „segíteni magunkon”, meg „halat fogni” gyorsan, úgyesén, ne igyekezzünk fölzárkózni mindig mindehová, ne „próbáljunk megfelelni a keresztény Európa elvárásainak” — öspogány hagyományainkkal üzekedve, ne akarjunk ragyogva hinni, szeretni, bízni, mosolyogni — egyszóval, hagyjuk béken egymást, ne ki-nyozzuk nyomorult önmagunkat! Ne izgítsuk a zsidót, a kommunistát, ne bosszantsuk a bunkó parasztot, a taplófejű munkást és a nyáladzó, buzeráns értelmiségit — egyszóval, ha bírjuk, ne erőlködjünk túl a dolgot! Utálkozunk, de csak csendben, visszafogottan! Aki dolgozni akar, dolgozzon, aki vállalkozni szeret, vállalkozzon, a kísérletező ember pedig mehesen Szentestre, Ke-repestartcsára vagy bárhová, ahol kedvesen fogadják és horribile dictu politizálhasson, akinek van gyomra hozzá. És aki csak tejet iszik és pipázik, tegye, vigyázzon jó hírére, ha nincs egyebe, csak a tisztessége.

Optimista vagyok, mert K. S. is pesszimista, mint ahogy (néhány hivatásos vagy hittel elkötelezett derűlátót leszámítva) mindenki Magyarországon. Ma még.

V. L.

Együttműködést a félelem ellen!

(Folytatás az 1. oldalról.)

Illetve oktatóink tapasztalata alapján fejlesztettük volna a képzést, mindig újabb és újabb rendszerek bevezetésével kísérleteztünk.

Ez az utóbbi körülmény az egyik érvem mellett, hogy **semmi sem indokolja ma a „reform reformját”**. Nem értek egyet azokkal a hangokkal, amelyek leértékelik a **bizottságok munkáját**, jogi és tartalmi szempontból megkérdőjelezzik mindazt, amit letettek az asztalra. Kollégáink e testületekben megtehték, amit a körülményekhez, például a rendelkezésükre álló nagyon rövid időhöz képest megtehtettek. Ugyanakkor, **számtalan jó javaslatot, megvitátásra érdemes kezdeményezést ellenére alapvető, koncepcionális kérdésekben nem értek egyet az anyagiakban foglaltakkal.**

— **Ha jól értem, úgy véled, hogy a három bizottság konkrét javaslataival, mint konkrét reformkoncepcióval nem kellene foglalkoznia a küldöttgyűlésnek.** Ezzel szemben olyan munkanyagoknak kell tekinteni szövegeiket, amelyek

rámutatnak a továbbfejlesztés fontos elemeire, bizonyos alternatívára, míg más lehetőségeket elhanyagolnak vagy nagyon vitathatóan közelítenek meg.

— Igen, lényegében erről van szó. Még egyszer aláhú-zom azonban, hogy **egy „ket-fösségről” beszélnek**. Kategorikusan elhatárolom magam minden olyan vélekedéstől, amely megkérdőjelezi, hogy a bizottságok tagjai jó szándékkal végezték a dolgukat, amely e testületeket hibáztatja az oktatókban megerősödő félelemért és bizonytalanságért. **Ezzel egy időben viszont elutasítom azt a célszót is — ami mindkét nyilvánosságra hozott bizottsági anyagból kiérkezhet —, miszerint az egyetemi közvélemény jó része nem reformpárti.** (Ezért kompromisszumot kellett kötni a változtatási javaslatok megtevéle során és a többi.) Szerintem az egyetem oktatógárdája reformpárti, elenez azonban minden elképzelést, nem kellően végiggondolt és nem következetesen végrehajtott, befejezetlen reformot.

K. S.

Díszdoktoravatás és Soros-konferencia

(Folytatás az 1. oldalról)

kapcsolódik: Megjelenik George Soros Open Society c. könyve magyarul, valamint az egyetemünk díszdoktorrá avatja Soros Györgyöt, akinek a neve ma már fogalomná vált: sikeres üzletember és céltudatos mecénás, aki írásaival és előadásaival hozzájárult a modern társadalom és gazdaság mélyebb megértéséhez.

A május 14—17-én megrendezésre kerülő események programja, amelyen nyugat-európai és egyesült államokbeli egyetemek professzorai is részt vesznek, a következő:

Május 14-én, kedden 16.00 órakor kerül sor **Soros György díszdoktori avatására a IV. előadóban.**

Május 15—16-án kerül megrendezésre a „Towards an Open Society and a Market Economy” c. konferencia, ahol párhuzamos szekciókban, angol, francia és német nyelven adnak elő egyetemünk, és a pécsi közgazdaságtudományi kar oktatói:

Május 15.

(szerda) 9.00—12.00 délelőtti szekciók

1. STRATEGY AND ORGANIZATION I.

Elnök: **John Child** (Aston University, United Kingdom) Helye: E. 2009. (angol nyelvű szekció)

Bakacs Gyula: The Impact of Resource Dependence on Organizations

Balaton Károly: Theories of Strategy Formulation

Tihanyi László: The Effects of Regulatory Changes for the Strategies of the Hungarian Companies

Sz. Kiss László: Organizational Politics and Culture — Keys to Understand Changes in Organizations

2. INSTITUTIONS AND ECONOMIC RELATIONS

Elnök: **Richard Farkas** (DePaul University, USA) Helye: E. 391. (angol nyelvű szekció)

Kaderják Péter: Individual Compensation as a Response to Dissatisfactory Exchanges

Tóth István: The Public/Private Mix in „Social Services”

3. ECONOMIC POLICY AND MODELLING

Elnök: **Nicole de Fontaines** (CEMS, France) Helye: E. 393. (francia nyelvű szekció)

Dani Katalin: Inflation et gestion financière d'entreprise

Kovács Sándor: Les définitions et les modèles d'analyse de l'environnement

Pintér József: Quantification du potentiel économique par les méthodes économétriques

4. INFORMATION AND DECISION

Elnök: **M. le Doyen Lluís Puget** (ESADE, Spain) Helye: E. 322. (angol nyelvű szekció)

Dobay Péter: Information Management and the Manager's Workplace

Kovács Károly: A Forecasting Dilemma: Cristal Ball or Forecasting System

Temes József: Decision Support Systems for Multiattribute Problems

Zelőd László: Computers in Operation at a University — Lessons for our University

1. STRATEGY AND ORGANIZATION II.

Elnök: **Peter Lauter** (George Washington University, USA) Helye: E. 2009. (angol nyelvű szekció)

Branyiczki Imre: An Emerging Field in Hungary: Organizational Behavior

Markóczy Lívia — John Child: Possible Explanations for Host Country Managerial Behaviour in Joint Venture in China and Hungary

Mészáros Tamás: Management Education — Business School System in the USA

2. FINANCE AND RISK

Elnök **David Chambers** (London Business School, United Kingdom) Helye: E. 391. (angol nyelvű szekció)

Bélyácz Iván: Privatization and Its Financial Background

Ligeti Sándor: Risk in Commercial Banking

Matyas Ágnes: Risk and Return of Securities

Virág Miklós: Approaches to Financial Planning. Link between Long-term and Short-term Financing Decisions

3. PRODUCTION MANAGEMENT

Elnök: **Robert Grubbström** (Linköping University, Sweden) Helye: E. 393. (német és angol nyelvű szekció)

Varró Zoltán: Zuschnittoptimierung durch nichtorthogonale Schnitte

Vörös József: Setup Cost Stability Region for the Multi Level Dynamic Lot Sizing Problem

1. VARIOUS MICROORGANIZATIONS AND THE MACROSPHERE

Elnök: **Heinrich Stremitzer** (Vienna University, Austria) Helye: E. 391. (német nyelvű szekció)

Koppány Zoltán: Informationstechnologies bei der Unterstützung der Betriebsfunktionen in den landwirtschaftlichen Betrieben

Kovács Ferenc: Infrastruktura-entwicklung — Verkehrspolitik — Marktwirtschaft

Spéder Zsolt: Die Rolle und die Bedeutung der Leistungen der Haushalte in der Ökonomie

2. ECONOMIC TRANSITION IN HUNGARY

Elnök: **Andrew Z. Szendrovičs** (McMaster University, Canada) Helye: E. 2001. (angol nyelvű szekció)

Barakonyi Károly: US-Hungarian Joint Ventures

Kopányi Mihály: Privatization. The Case of Hungary

Rajki András: Transformation of Centrally Planned Economies (CPE's) into Market Economies

Verecs József: The Economics of Crisis and an Economy in Crisis. The Case of Hungary

3. VALUE AND SOCIETY

Elnök: **Denis Meadows** (Dartmouth College, USA) Helye: E. 2009. (angol nyelvű szekció)

Bokorné Ivánfi Katalin: The Possibility and Limits of the Local Government in the Settlement Development in US

Elek Sándor: Part-time Family Farming in Developed Countries

Fábián Tamás: Social-political Conditions of the Mixed Welfare Provision in Hungary

Iloszki Gabriella: Value-change and Political Culture — Theoretical Questions and Practical Hesitations

4. MARKETING AND LOGISTICS

Elnök: **Michel Montebello** (IAE, Puycricard, France) Helye: E. 322. (angol nyelvű szekció)

Bauer András: Marketing and Market Information: Need for a New Approach

Berács József: Industrial Marketing and Purchasing Strategies

Szegedi Zoltán: The Importance of Logistics in the Hungarian Business and in Business Education

1. GERMAN EXPERIENCES FOR HUNGARIAN REFORM

Elnök: **Eric Frese** (Universität zu Köln, Germany) Helye: E. 391. (német nyelvű szekció)

Tóth Ferenc: Die deutschen wirtschaftswissenschaftlichen Fakultäten aus der Sicht der möglichen Kooperation mit Ungarn

Veres Pál: Eine historische Vorbereitung der Wiedervereinigung Deutschlands (Eine Lehre für Ungarn)

2. INTERNATIONAL ISSUES

Elnök: **France Gamarre** (Université d'Aix-Marseille, France) Helye: E. 322. (angol nyelvű szekció)

Bugnicz Richárd: In 15 A. L. (Anno Lucas)

Mádi Csaba: Basic Tendencies and Recent Developments in the International Transfer of Technology

A pénteki napon, május 17-én, az egyetem nemrégiben elkészült stratégiai elképzeléseinek megvitatására kerül sor.

Minden a véletlennek van kiszolgáltatva, túl későn fogunk jajgatni

(Folytatás az 1. oldalról)

val visszafogottabb pénzügyi politikára lenne vagy van szükség e lehetőség kizárásához.

— **Ebből a szempontból is romlik a helyzet?**

— Az inflációs ráta változékonysága pillanatnyilag kedvező, a hirtelen fölvirágulás valószínűsége nem tűnik túl nagyknak. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a lakossági

ha az elégedetlenség meg is szerveződik, akkor be kell avatkozni.

Ennek módja csak jövedelem-kiegészítés lehet, ami nyilvánvalóan lazítja az egész rendszert. A jövedelemkiegészítést ugyanis nem lehet a magasabb szinten élők rovására végrehajtani, mert az az egész piacnak a vállalkozást serkentő hatását korlátozná.

szigorúbb jövedelemkiáramlás

sőt majdnem biztos, hogy itt lazítani kell. A lakáshitelek támogatására máris külön pénzt szavazott meg a parlament. Az év második felében az önkormányzatok kereszttől is jövedelem jellegű támogatás fog kiáramolni, ezzel szintén számolni kell. Ezt a rendszer idén még el fogja valahogy viselni, hogy utána mi lesz, azt úgysem tudni. — **Azt viszont tudjuk, hogy**

nem értek egyet a privatizáció fölgyorsításával.

Ütemét csak mesterséges úton lehetne fokozni, ami — amellet, hogy nem hozhat létre megbízhatóan működő magántulajdonosi réteget — olyan feszültségeket is okozhat, amelyek az egész rendszert működésképtelenné tehetik. A külföldi tőke bejövételét úgy általában, elvileg nem lenne célszerű korlátozni, de pontosan ki kellene jelölni, melyek azok az ágazatok, amelyekbe nemzetgazdasági érdekből nem teheti be a lábát, s melyek azok, amelyekben csak szigorú korlátok között kaphat szerepet.

— **Hibázott-e máris alapvető a gazdaságpolitika ezen a téren?**

— Szerintem igen. Nincs kidolgozott stratégia arra, hogy az energiaiparba és az ener-

nominális jövedelmek nagymértékű növekedést nem mutatnak, a megtakarítások viszonylag stabilak — hálá a devizában ha meg nem is engedett, de lehetővé tett megtakarításai módjának.

— **Jöhete-e a közeljövőben nagyon erős nyomás a lakossági jövedelmek növelésének oldaláról?**

— Igen, ha az elviselhetetlen szinten élők köre és az elégedetlenség nő s,

— **Ez tehát politikai szempont ismét. A gazdaság működőképességének oldaláról nincs határa az egyéni elnyomódásnak?**

— De van.

— **Itt még nem tartunk?**

— Azon a szinten vagyunk, hogy ennél

nehezen lenne elképzelhető,

bármilyen lesz is, a munkanélküliség nőni fog.

— Igen, ez elkerülhetetlen. Gazdaságilag ez a probléma a segélyezéssel viszonylag egyszerűen kezelhető, így hát a politika fogja eldönteni, hogy mennyire nő majd a munkanélküliség.

— **A privatizáció és a kárpótlás helyzete is a politika foglya.**

— Messzemenően

giáellátáshoz tartozó ágazatokba benyomulhat-e a külföldi tőke, és ha igen, mennyire. Véletlenszerűen történik minden és túl későn fog mindenkinek jajgatni, hogy ezt vagy azt nem lett volna szabad megengedni. Tisztázatlan az is, hogy a bankszférában mekkora lehet a külföldi tőke aránya.

— **Ez „csupán” azért baj, mert a bankok túl sok pénzt fialnak, ami így kikérül az országból, vagy azért is, mert a bankok döntési pozícióiban vannak a struktúraátalakítást illetően?**

— A jövedelemkiáramlásnál is lényegesebb kérdés az, hogy a bankrendszer valóban kulcs-helyzetben van a gazdaság egészének átrendeződésénél. Nyilvánvalóan

alapvető nemzetgazdasági érdeket sért

— **A kárpótlási törvény a kegyelemdjés.**

— Messzemenően nem értek egyet az egész kárpótlással. Az igazságosság egyébként sem közgazdasági kategória, de ebben a konkrét esetben semmiképpen nincs szó utólagos igazságosításról. Senki nem tudja bebizonyítani, hogy akiknek a javára döntöttek, azokat valóban kárpótlás illeti meg, és ugyanakkor azt sem, hogy akiknek a rovására történik ez az egész, azokat indokolt mások kárpótlásának pénzügyi terheivel büntetni.

— **A kárpótlási törvény a kegyelemdjés.**

— Messzemenően nem értek egyet az egész kárpótlással. Az igazságosság egyébként sem közgazdasági kategória, de ebben a konkrét esetben semmiképpen nincs szó utólagos igazságosításról. Senki nem tudja bebizonyítani, hogy akiknek a javára döntöttek, azokat valóban kárpótlás illeti meg, és ugyanakkor azt sem, hogy akiknek a rovására történik ez az egész, azokat indokolt mások kárpótlásának pénzügyi terheivel büntetni.

— **A kárpótlási törvény a kegyelemdjés.**

A kárpótlás úgy, ahogy van törlendő lenne. Politikai szempontból sem célszerű, hiszen csak a társadalmi feszültségek kiéléződéséhez vezethet. Mindezeket túl még egy súlyos dolog következhet a kárpótlási törvényből: felazítja a restriktiót, és ennek kijavíthatatlan következményei lehetnek.

— **Vannak-e más tévedések, amik visszafordíthatatlan helyzetet idéztek elő?**

— Igen, bár nagyon nehéz megítélni, hogy mi visszafordíthatatlan, és azt is, hogy ha visszafordítható is valami va-

korlátozódhat az alapvető nyersanyag- és energiainportunk.

— **Mely területeken áll a kormány az alapvető hibázás határán?**

— A szociálpolitikában mindenképpen. Hiányzik ugyanis az a védőháló, amivel az átmenetet lényeges politikai kockázat nélkül át lehet vészelni.

— **Gazdaságilag meg lehet-e ezt oldani?**

— Muszáj megoldani, tehát meg lehet oldani. Világos, hogy olyan helyzetben, amikor

ez nagyon veszélyes politikai játszma;

illetve lehet, hogy „csupán” rossz gazdasági döntés született. Akárhogy is, mindenképpen azonnali korrekcióra van szükség; hogy csak egy példával éljek, a BKV nem mehet csódbe, ez nonszensz.

— **Azt mondd, őszig, esetleg decemberig lehet előrelátni. Mik az esélyek a továbbiakra?**

— Épeszü, normális ember reménye csak az lehet, hogy valahogy sikerül kikérülnünk ebből a sártengerből. De ez egyértelműen sajnos nem garantálható.

— **Hú ábránd?**

— Nem zárhatók ki súlyos konfliktusok. Nyilvánvaló, hogy a társadalomnak el kellene érnie, hogy ezek ne következzenek be, de ahhoz közmegegyezés kellene és kételkedem benne, hogy az itt és most létrejön.

— **Önkorlátozás kellene tehát.**

— Pontosan. Az egyéni túróképesség és a mások iránti tolerancia növelésére volna szükség.

— **A helyzet most még akármire indulhat: lehet robbanás, jöhet lassú lepusztulás és lehet, hogy megúszszuk. Te honnan és mikor fogod tudni, hogy melyik változat felé mozdulunk?**

— A jegyrendszer bevezetésének napja az összeomlás kezdete, aminek vége csak egy rendkívül kemény diktatúra lehet.

A visszaesés egy emberöltő szempontjából örökké tarthat, a ma még elviselhetetlennek tűnő nélkülözésbe is bele lehet törödni, lassan, de biztos-

lahogy, miként és milyen mértékben. De mindenképpen ilyen állapotot teremtett már mostanra a privatizáció és a magyar—szovjet gazdasági kapcsolatok helyzete. A KGST összeomlása eleve rontja az esélyeinket, nemcsak azért, mert jelentős követeléseink fagytak be, és ki tudja, behajthatók lesznek-e valaha, hanem azért is, mert a magyar vállalatok számottevő exportot kénytelenek nélkülözni, tehát termelésüket vissza kell fogniuk, ami a munkanélküliséget is súlyosbítja. A legnagyobb veszély azonban az, hogy

holnap lehet, hogy összedől a rendszer, akkor a válságból úgy egyébként kivehető szempontok háttérbe szorulnak.

Az önkormányzatok katasztrofális pénztelensége a másik ilyen terület. Ki van zárva, hogy ezt az évet végigbirják azzal a pénzzel, amijük van úgy, hogy a hozzájuk tartozó intézményeket működtetni tudják. Ez a helyzet lehet egy politikai játszma eleme, de

san. Ha mind erőteljesebb érdeké válik az egyéni, családi, regionális önállósításra való berendezkedés, akkor tudni fogom, hogy ezen az úton indultunk el.

Ha viszont bármelyik magyar állampolgár akkor utazhat külföldre, amikor szabad ideje megengedi és forintját például Londonban akármelyik utcai pénzváltónál cserélheti fontra, akkor hátra lehet dőlni, megúsztuk...

M. G.

Mint verebek a villanydróton...

Az utóbbi évek legszínvonalasabb TDK-konferenciája

Az egyetemi TDK-konferencia április 22–26. között zajlott le. 18 szekcióban kb. 80 pályázó előadása hangzott el. Idén kevesebb számú dolgozat készült, de a zsűri többségének egyöntetű állítása szerint ez volt az utóbbi évek legszínvonalasabb TDK-konferenciája. Ezzel indokolható, hogy viszonylag sok jó helyezés került kiosztásra. A konferencián nagyobb érdeklődés volt a politológia, a szociológia, az alternatív közgazdaságtan és az emberi erőforások szekciói iránt, de általában az előző éveknél kevesebb diák vett részt társaik előadásán.

A TDK ünnepélyes díjkiosztása május 10-én délután 4 órakor lesz a 2001-es teremben lapzárta után, emiatt a díjnyertesek névsorát csak a következő számban ismerethetjük.

A többség „toleráns asszimiláló”

Antiszemizmus és zsidókérdés itt és most című TDK-dolgozatával a Közgazd hallgatói között végzett felmérése eredményéről számol be Kovács Petra II. évfolyamos diák. A 2589 nappali tagozatos hallgató közül 155-en válaszoltak az antiszemizmus-sal és a zsidókérdéssel kapcsolatos kérdőívre. A diákság 6 százalékaról van tehát szó, ami akár reprezentatív mintá-

nak is tekinthető lenne, ám a téma kényességére való tekintettel a szerző nem általánosította következtetéseit, csak hipotéziseket állított fel.

Ragadjunk ki néhány kényes pontot a zsidókérdéssel kapcsolatos mindennapi vélemények halmazából, lássuk, mit mondanak ezekről a közgazdászok.

Arra a kérdésre, hogy

vannak-e zsidó tulajdonságok,

a megkérdezettek 58,7 százaléka válaszolt igennel. „Az igennel válaszolóknak e zsidó tulajdonságok” közül meg kellett nevezni az öt legjellemzőbbet és sorrendjüket is meg kellett határozniuk.” — írja Kovács Petra. — „A rangsorban abszolút első az üzleti érzék; nemcsak a válaszolók egyéni sorrendje, hanem előfordulásuk gyakorisága (65) alapján is. Második helyre a faji szolidaritás került 57 szavazattal és az egyéni rangsorok alapján is. Harmadik a családi összetartás, negyedik pedig az anyagiasság. Ezekkel a tulajdonságokkal önmagukban nem volna baj; a családi összetartozás, a szolidaritás önmagában hozdhoz pozitív, akár irigylésre méltó értéket, ha azonban »környezetük szerinti helyiértéküket» vizsgáljuk, rá kell jönnünk, hogy a válaszolók nem pozitív értelemben használják ezeket. A zsidó tulajdonságok sorát az ötödik helyre került muzikalitás színezi. (...) A »szabadonválasztott» tulajdonságok egyrészt a

»zsidó összetartás» jelentésének pontosítására irányultak, másrészt a küzdeni tudást, a tehetséget és a humorérzéklet hangsúlyozták.”

Arra a kérdésre, hogy mi a »zsidó összetartás» lényege, a legtöbben azt válaszolták, hogy a zsidók önvédelemből tartanak össze. „A megkérdezettek 84 százaléka véli úgy, hogy létezik ma Magyarországon antiszemizmus — olvashatjuk a dolgozatban —, és 53,5 százaléka úgy érzi, hogy az antiszemizmus mértéke növekszik az utóbbi években. A növekedés okát azonban részben arra az érzéki csalódásra vezeti vissza, amit az utóbbi időkben megnövekedett nyilvánosság okozhat. Tehát összességében a válaszolók jelentős része értékelte úgy, hogy a zsidók féltelme nem teljesen alaptalan. (...) Még egy fontos eleme van ennek a kérdéskörnek. A megkérdezettek egyegyede értett egyet azzal a kijelentéssel, hogy a zsidók összetartanak

egymás karrierjének kölcsönös előmozdítása

érdekeiben. Itt is egy olyan előítéletet lehet tesztelni, amely a hajdani propagandaszövegek (zsidó-lobby) öröklődéseként él tovább.”

A következő kritikus pont, hogy vannak-e olyan foglalkozási csoportok, amelyeken belül a zsidók országos arányuknál magasabb arányban képviseltetik magukat. Az élen az újságírók állnak, a művészek előtt, a harmadik helyet a bankszakemberek „szerezték meg”, negyediket az ügyvédek, míg az ötödikre a politikusok, a gazdasági

vezetők és a külkereskedők kerültek. „Ez az összeállítás szintén megfelel azoknak a sztereotíp meggyőződéseknek, ami az előbb leírtak (előítéletek és a többi) következménye. Érdekes viszont, hogy többen kiemelték a magánvállalkozók és a kiskereskedők mellett (megint az ismert klisék) az egyetemi hallgatók és oktatók körét is” — mondja Kovács Petra.

Cluster-analízis segítségével két kérdéskör mentén lehetett csoportosítani a 155 megkérdezett közgazdost. Az első:

ki az antiszemita és mi az antiszemizmus?

„Az első cluster tagjait — írja a szerző — »közömbösek» kereszteltem (öt válaszoló), mivel elutasítják a diszkrimináló megkülönböztetést (nem köntve vegyes házasságot), az antijudaizmust és a felelősségvállalással kapcsolatos vitát is (a magyar társadalom felelőssége a zsidóság szenvedéseiről). A legerősebb a maga 74 tagjával a második cluster. Őket »toleráns asszimilálóknak» nevezném, mivel a zsidókat magyarnak tekintik, viszont felismerhetők, tehát »másnak» tartják őket. Ez a többségi attitűd azt a jelentést hordozhatja, hogy a zsidóságot politikai és jogi értelemben magyarnak tekintik, míg, valami konkrétan meg nem fogalmazható okból asszimilációjukat még nem tekintik befejezettnek. A harmadik cluster a másság, az »elkülönültség» és a »vegyes házasság» faktorokból áll, melyek közül a legnagyobb szerepet az elkülönültség játssza. Jellemzője, hogy a zsidósággal szemben minden megkülönböztetést elvet, a zsidóságot asszimilálnak tekintik. Másrészt nem el-

lenzi a pozitív diszkriminációt sem. Ez a cluster 6 erős filozofikus szemita attitűddel rendelkező válaszolót tömörít. Még egy kis méretű (3 tagú) cluster-t definiált a számítógépes elemzés. Ez a hatodik cluster azokat tömöríti, akik asszimilációs hajlandósága alacsony és a vegyes házasságot sem igénylik. Mindkét attitűd erős antiszemita jegyeket hordoz (nemzeti és egyéni szintű elkülönítés). Az ötös cluster 8 tagját is antiszemita attitűd jellemzi. Meghatározó faktora a »mátság», miszerint a zsidókat speciális tulajdonság alapján fel lehet ismerni és a zsidók érdekcsoportot alkotnak, tehát mások, mint a magyarok. Végül a negyedik cluster, amelynek tagjai »enyhé» antiszemita. E 21 válaszoló közös jellemzője, hogy a zsidókat nem tekintik magyarnak és a felelősségvállalást is visszautasítják, viszont nem utasítják el az antijudaizmust (tehát, hogy a — mindenkor — zsidókat terheli a felelősség Krisztus meggyilkolásáért).”

A másik csoportosítási elv:

Nem látványos, viszont ziszifuszi munkára vállalkozott Bodnár Viktória és Vajda Eva az óbudai Alternatív Közgazdasági Gimnázium (AKG) bemutatásával TDK dolgozatukban. Érdeklődésüket az keltette fel, hogy csak jókat hallottak erről az iskoláról. Mindenki azt mondta, itt boldogságcentrikus, szabad tanítás-tanulás folyik és őszintén szólva, a rendelkezésükre álló információk alapján, szerzőink sem tudják cáfolni ezeket az állításokat. Nyilván bele lehetne kötni abba, hogy miért pont Horn Gyula és társai kaptak lehetőséget álmaik iskolájának megvalósítására. Az is tény, hogy semmilyen szempontból sincs versenyhelyzetben a gimnázium: 5000 jelentkezőből

Boldogságcentrikusan

vettek fel ide 61-et, tehát szuper elit intézmény jött létre; és az alapítványon keresztül finanszírozott iskolát támogató cégek sem állítanak követelményeket pénzükről cserébe.

Mindez azonban nem von le semmit abból a szabadságból és demokráciából, amit a gimnázium tanárai és diákjai élveznek. A szekció hallgatóságának egyetemista része különösen jól fogadta azt a tény, hogy az AKG-ban a harmad-, negyedéven esedékes speci-

záció során fel sem merül a létszámkorlátok lehetősége. Ha egy évfolyam minden diákja könyvelő akar lenni, akkor az lehet, ha banktisztviselő, akkor ehhez alkalmazkodik a gimnázium. Csak a személyes tanár-diák kapcsolaton keresztül próbálják meg meggyőzni a tanulókat arról, hogy nem feltétlenül érdemes divatszakként választani, lehet, hogy valakinek sokkal több érzelme van valami máshoz, következésképpen több pénzt is kereshet vele. (A diákok választanak patronust maguknak a tanárok közül.)

Talán a legizgalmasabb kér-

dés a dolgozattal kapcsolatban az volt, hogy vajon szolgálhat-e általános mintául az oktatási rendszer fejlesztésének szempontjából ez a kísérlet? Megvalósulhat-e ez a »rendszerváltás» alulról, tanári csoportok kezdeményezései nyomán, vagy a politikai, az állami akarat döntésében? Horn Gyula nem tartja lehetségesnek a rendszerük átvételét. Mindenki számára nyitottak, ki-ki eldöntheti, milyen elveket látna szívesen a saját iskolájában az alternatív gimnáziumban kialakult szervezet elemei közül. De a TDK-dolgozat szerzői is úgy vélik, a politika olyan erősen befolyásolja az oktatást, hogy az alulról szerveződés nem lehet döntő jelentőségű a fülőlől szervezéssel, állami befolyással szemben.

S.

magyar zsidók vagy magyarországi zsidók? „15 válaszoló »asszimiláló» magatartást tanúsít a kérdésben — így a TDK-dolgozat. — Szerintük nincs zsidókérdés, elismerik a zsidóság modernizációs szerepét és úgy vélik, a zsidóság nem tarthat igényt különös tapintatra (nem megkülönböztetni kell őket, hanem asszimilálni). Sorrendben másodikként a 4. cluster alakul ki. 12 tagja, a »toleráns asszimiláló» szerint a zsidóság a magyar társadalom része, antiszemizmus — ha van — nem az ő magatartásuk miatt létezik. Szerintük tehát a zsidókérdés rendezett. Következőként a »türelmetlen asszimiláló» csoportja áll össze. Az ő közös gondolatmenetük szerint a zsidók a magyar társadalom részét (zsidókérdés megoldva), de a zsidók magatartásával ez ellen hatnak (az antiszemizmust ők váltják ki). Ez után következik az »intoleráns integráló» válaszoló 17 tagú cluster. Az »asszimiláló» és »integráló» típusú attitűd közötti különbségen azt értem, hogy míg az asszimiláló a zsidókat magyarnak tekinti, addig az integráló a zsidóságot, mint etnikumot integrálnak a magyar társadalomba. A 3. cluster tagjai egyelőre nem ötdikként, Szerintük van zsidókérdés, amely-

nek eredete az, hogy a magyarság nem rendezte a zsidó nemzeti kisebbséggel a helyzetét (úgy kell rendezni, mint az erdélyi magyarság helyzetét). Nevezük ezt a cluster-t »integrálóknak». Ezt követi a legnagyobb, 63 tagú 1. cluster megalakulása. Róluk tudunk meg a legkevesebbet. Ez érthető is, hiszen ekkora csoport már túl heterogén ahhoz, hogy az amúgy is gyenge faktorok alapján határozott definíciót tudjunk nekik adni. (...) A benyomás az, hogy a cluster tagjai »toleráns integratív» módon viszonyulnak a zsidósághoz (nemzeti kisebbség, tapintat, modernizációs szerep). Hetedikként — utolsóként — vonódik össze az a 4 válaszoló (7. cluster), akiket »toleráns elkülönítőknak» neveztem. Ez azt az attitűdot jelenti, hogy elfogadják azt, hogy a zsidók itt vannak (modernizációs szerepüket is elismerik), de igazából nincs hozzájuk fűződő viszonyuk. (...) Ezek alapján megállapítható, hogy a mintában szereplők nagy része (90 tagja) szerint a zsidóság helyzete úgy rendezhető, ha a magyar társadalom a zsidóságot, mint etnikumot integrálja. Tehát a fejezet alcímében szereplő kérdésre a válasz: magyarországi zsidóság.”

Összeállította: K. S.

Műv. ház blues

„Meghatározhatatlan színű”, szomorúság betonépület, alakjában gyermekrajzok, rácsos vaskerítése előtt az egyenfele: Májusi program; s alatta piros filces kézírással érdeklenebbnél érdekeltebb ajánlatok.

MŰV HÁZ. A „tömegkultúra» varának védőbástyái voltak ezek a városokként, kerületenként felépített, »igényes szórakozást» biztosító létesítmények.

Változik a kor, s hadat üzen (többek között) e vár békés lakóinak. (Védőkről aligha beszélhetünk.) A »reformkor» ostromát vajon kiállják-e a művelődés, »szentélyei»? S ha ki is állják a próbát, nem arra volna inkább szükség, hogy a változástól fűtöttek a kultúra házai is gyökerestül megújuljanak?

Az idő azonban állni látszik a nyugodalmas, napközi-helyettesítő: rajz-, bábszakkörök; próbalehetőségekhez legalább így jutó táncházak, együttések, (tehetségtelen) magyartanárok felolvasóestjeinek otthona felett.

A hogyan továbbra nincs egységes felelet. Halovány próbálkozások, saját maguk által eleve kudarcra ítélt ötletek. Friss újtókra, a hajdani kultúrpolitikába befásult szervezők helyett új szemléletű kezdeményezőkre van szükség!

S, hogy mit keres a Közgazdász írásai között egy ilyen téma? Aktualitása a múlt héten értékelt és díjazott TDK-dolgozatok egyikéről jutott eszembe. Köztük sok munka foglalkozott a kultúrával, s annak legfőbb ostromlójával [vagy inkább megfutatódjával (?)] : a pénzzel, közgazdászabban: a tőkével.

Legérdekesebb mégis Mitró Katalin dolgozata volt, amely a Kulturális marketing címet viseli.

Vizsgálódása fő tárgya Budapest legnagyobb, művelődéssel leglátványosabban kitömött konzervdoboz: a Petőfi Csarnok. A műv. házak műv. háza. S mint ilyen, gondjai sokszorosai kicsiny társainak. Legnagyobb problémája (mindennek, aminek neve, intézménye összefüggésbe hozható a kultúrával) a finanszírozás.

— De hogyan látja ezt a dolgot szerzője, a jelenleg pénzügyes közgazdászhallgató?

— A kultúra finanszírozása ma még kialakulatlan, átláthatatlan s főképp átgondolatlan témakör. A legfontosabb döntési és cselekvési kötelezettség ez ügyben az önkormányzatokat terhelné. Az ő feladatuk már most is a különféle forrás (így művelődésre szánt) pénzek eljuttatása, elosztása, megfelelő célú felhasználása. Az önkormányzatoknak azonban nincs könnyű dolguk. Kaotikus állapotok uralkodnak a kerületek, a főváros háza körül. Nem tudni, kinek a tulajdonát képezik, maguk az önkormányzatok sincsenek tisztában azzal, mi is a céljuk ezekkel az intézményekkel.

En a Petőfi Csarnok példájára tudok csak hivatkozni, ám az ő gondjait és hibáit szinte országszerte, de Budapesten biztosan általánosíthatók. A nagy átalakulások következtében ezek a házak, s így a PECSA is magára maradt. Ha talpon is akar maradni, saját magát kénytelen fenntartani, eltartani.

— Elismerésre méltó teljesítmény egy kulturális létesítménytől, hogyha önfenntartóvá tud válni. Sikerülhet-e ez a

... a csillagos égig

Petőfi Csarnoknak, nem beszélve a többi »pór»-ul járó, működő művelődési házról?

— Szerintem ez nagyon is elképzelhető. Szinte minimális támogatással is nyújthatnak színvonalas programokat, csak tudni kell, melyik milyen kategóriába tartozik. Ezalatt azt értem, hogy külön kell választani a profitot hozó (és valóban csak erre a célra létrejövő) rendezvényeket, a rendszeresen ismétlődő programokat. Legfőképpen azt kell tudni a háznak, hogy milyen színvonalú, milyen karakterű műsorokat akar szervezni. Azaz melyik legyen az a kulturális terület, ahol csak ő van jelen, amely előadóit, művészeit ő mozgatja meg a legnagyobb számban, ahol így majd előbb-utóbb »otthon lesz».

— És esetleg erről az otthonosságról felismerhetővé, »azonosíthatóvá» váljon.

— Igen. A dolgozatomban egyébként pontosan erről a (marketing) oldalról próbáltam megközelíteni e kérdést. A műv. háznak vállalkozássá kell válniuk! Reklámokkal, plakátokkal, hirdetésekkel, programjaikkal (a közönséget megcélözva) jelzéseket bocsátanak ki, kötelesek tehát figyelni az ezekre érkező visszajelzésekre: az egyes műsorok agyonlátogatottságának ugyanúgy meg kell keresni az »okát», mint mások tökéletes érdeklensége fulladásának. Ahhoz, hogy a megfelelő gazdálkodó, finanszírozó politikára rátaláljanak, ugyanúgy, mint egy vállalatnak piacutatást kell végezniük. Az intézmények eddig egyszálú kapcsolatot tartottak fenn az egyes felügyeleti szervekkel, ezentúl a közönség is, mint »felügyelő» kell hogy bekapcsolódhasson.

— Ez számos új funkciót betöltését, feladat ellátását kívánja a művelődési házaktól. Egy népművelőtől aligha várhatjuk el, hogy kérdőíveket gyártson a környék fiataljainak, hogy programokat szervezzen, kalkuláljon...

— A hagyományos értelemben vett népművelőtől nem is. Egy új, »mutációjukra» lesz szükség a jövőben. A Petőfi Csarnokban már működik szervező-menedzseri szerepük. Aki ezt betölti, annak a programoknál elsősorban a pénzügyi háttér felkutatása, a finanszírozás megszervezése a feladata. Ezek olyan speciális szakemberek, akik elsősorban közgazdászok köréből kerülhetnek ki. Nem lehetnek szimpla közgazdászok sem, hiszen az is egy szerencsétlen fordulat lenne, ha a művészeti érzékenységre, hozzáértésre teljesen háttérbe szorulna. Fontos, hogy ezek az új menedzser-népművelők el tudják »adni» a programokat, a házat, a kultúrát!

Anélkül, hogy kiárusítássá fajulna a dolog — gondolom gyorsan hozzá.

Kati, mint jövőbeni potenciális kultúrmenedzser (?), szervezőmenedzser (?)... néhány hónap szakmai gyakorlatot töltött a Petőfi Csarnokban, így született a TDK-dolgozat. Maga a téma azonban már régen foglalkoztatja. Ide a Közgazdászra is ezért jött (sőt annak idején a Rajkba is ezért jelentkezett), hogy makroszinten is átlássa a finanszírozás kusza szálait.

— Nemsokára végzel az egyetemen. Munkahely?

— Még nem tudom. De az biztos, hogy nonprofit területen fogok elhelyezkedni. Már tájálaltam néhány lehetőséget. De még tényleg nem tudom, hová megyek.

Akárhová is, ilyen kitarító tennivágás mindenhol elkél. Bizonyára Mitró Kati, »laikus» közgazdászként is tudja majd támogatni a dűledező művelődést és annak (csak kívülről oly masszív) házáit.

Kovács Ágnes

Eljön még a mi időnk!

Nemcsak egy kutatói életpályára, hanem egy tudományág előismerését is jelenti, hogy a Magyar Tudományos Akadémia IX. gazdaság- és jogtudományok osztálya tanácskozási jogú tagjává választotta, az MTA elnöksége pedig ez évi közgyűlése május 6-i nyitólésén Akadémiai Díjban részesítette Timár Jánost, az MTA munkatudományi bizottsága elnökét, az emberi erőforrások tanszék egyetemi tanárát. Az 1970-es évek óta fejlődésnek indult magyar munkagazdaságtannak egyik legeredményesebb műhelye alakult ki egyetemünkön. A munkagazdaságtan más műhelyei (MTA Közgazdaságtudományi Intézete, Munkaügyi Kutató Intézet és a többi), illetve a munkával foglalkozó más tudományágak (munkaszociológia, munkajog és a többi) együttműködésének fontos szerve az Akadémia munkatudományi bizottsága, amely legutóbbi ülésén például a nagyvállalati létszámleépítés problémáját, majd az oktatás és szakképzés reformja és a munkaerőpiac kapcsolatát vitatta meg.

Nem hiszem, hogy egy akadémiai bizottságban vagy

akár az MTA valamelyik osztályában végzett munkának konkrét, közvetlen politikai, gazdaságpolitikai hatása lehet (ne is legyen!) — mondja Timár János. — A tudomány-szervezésre, egyes tudományterületek fejlődésére azonban befolyással lehetnek e testületek vitái, állásfoglalásai. Meglepett és örömmel töltött el, hogy tanácskozási jogú tagnak választották meg a IX. osztályba, és még inkább, hogy Akadémiai Díjban részesítették. Manapság az egyetemünkön is elsősorban az üzleti élet olyan kérdései kerültek az előtérbe, mint a marketing, a pénzügyek, a külkereskedelem, és nagyon kevés figyelmet fordítanak az emberi erőforrások problémáira. A vállalkozók azonban előbb vagy utóbb rá fogják jönni arra, hogy aki tartósan jó profitot akar szerezni, annak elsősorban jól kell megválogatnia az embelegutóbbi ülésein például a nagyvállalati létszámleépítés problémáját, majd az oktatás és szakképzés reformja és a munkaerőpiac kapcsolatát vitatta meg.

K. S.

Hallgatói vélemény

KÖZGAZDASÁGI? TUDOMÁNYI? EGYETEM? egy biztos; BUDAPESTI!

Amikor én még kislány voltam, felnéztem az egyetemistákra. Olyan nagy, érdekes, érdekes előadásokon fogunk ülni, talán még egy normális — úgymond objektív — számonkérési rendszert is álmodtam. Most meg azt gondolom, hogy akik e cikket elolvassák, joggal gondolják, most nem így gondoltam... Csak bólintani tudok.

Nemrég fejbéli számadást készítettem. Lassan három éve járok erre az egyetemre. Lelkesen jöttem; reform, új dolgok, szabadság, angolszász rendszer... Gondoltam, tény-

leg fontos, aktuális dolgokat fogunk tanulni. Gondoltam, érdekes előadásokon fogunk ülni, talán még egy normális — úgymond objektív — számonkérési rendszert is álmodtam. Most meg azt gondolom, hogy akik e cikket elolvassák, joggal gondolják, most nem így gondoltam... Csak bólintani tudok.

Valami el nem mondható — le nem írható — módon dühítenek a felesleges, hiábavaló dolgok. Dühít, hogy felnőtt, egyetemen oktató emberek

nem ismerik a TANÍTÁS módját.

Nem öltik fel bennük, hogy nem csak verbális úton lehet tapasztalatokhoz juttatni a hallgatót, hogy vannak tárgyak, amit gyakorlati úton, vagy inkább úgy lehet elsajátítani.

Vannak tantárgyak, tananyagok (vagy tanszék?), amik sajnos elavultak — nem haladnak a korral! Elsőként szembekerültem a számítástechnika-oktatással. Szerettem volna, még vonzódtam is a

computerekhez (most is azon írok), de nem azt tanították, amit hasznosítani lehet, hanem „S-FORTAN-t. Egy év alatt nem tanították meg, hogyan kell bánni egy szövegszerkesztővel, melyik gombot kell megnyomni, hogy kezelni tudjak egy statisztikai adathalmazt, avagy hogyan kell beírni egy floppyt. Olyan apróságok, de mégis fontosabbak, mint az, hogy hogyan rendez-

zönek a bitek egymás után. (Azt sem árt tudni, s azt „meg is tanultuk!”).

Aztán jött a vállalatgazdaságtan. A négyes előadótérben örömmámorban üszött, amikor bejött az előadó: „Végre egy felépített, megszerkesztett előadás, felkészült oktatóval!” Ez így volt, csak sajnos a tantárgyat nem építették be a többi közé. Ugyanis

a könyvet az általánosságokon kívül nem nagyon lehetett érteni,

mert számvitelre, pénzügyre és vezetés-szervezésre épült.

Ezek pedig — nem bírom eléggé sajnálni — csak a második végére és a harmadév elejére tudtak becsúfolódni. És ez azért bosszant, mert tanultam egy évig azt, amit csak mostanában értettem meg, amit utólag rendszereztem, pedig az lett volna a feladata a tantárgynak, hogy szintetizálja a meglévő ismereteinket.

Nem tudom, ki, hogy gondolja, de szerintem ez csőd.

És ez azóta így megy! Csak a marketingtanszékéről egy külön cikket lehetne írni, de ez áll a vezetés-szervezésre is. En most nem is e két tárgy tudományosságát kérdőjelezem meg — bár nemegyszer vére menő vitát hallottam arról, hogy melyik az „álabb tudomány” —, hanem a módszert, ahogy tanítják, számonkérlik,

amilyen önbizalommal leírnak valósággal ellentétes, vagy teljesen triviális dolgokat

egy egyetemi tankönyvben. Raadásul MEG KÖZFORGALOMBAN IS KAPHATÓ, HÍRNEVÜNK ÖREGBITENDŐ!!! (Modern Marketing). Dühít, hogy a marketinggel szemben érdektelen marad a hallgatók zöme, és az okok között nem a hallgatói korlátosság, szűklátókörűség, vagy a fantáziahiány szerepel. A marketing-előadásokon 400 személyes évfolyamból 20-an ülnek a négyes előadóban. Erre elég lenne egy szemináriumi terem is, talán az előadó sem érezné olyan anyátlanul magát. A marketing végül is az ELADÁS művészete. El-6-adhatnák magukat is hitelesebben!

Más: Gazdaságpolitika és -irányítás 1987-es, cikkekből — igaz, szakcikkekből — tanulunk. Ettől még az olvasottak nem rendezhetők össze, nem rájölódik ki a feltételezett „mondanivaló”, már ami a gazdaságpolitikánkat illeti. Igen, tudom a nyomda! De mi-

lyen volt a tavalyi könyv? A második fele a volt szocialista országok stabilizációs politikáját foglalta össze, ami már akkor elavult volt, amikor kijött a nyomdából, (vagy amikor bement?). Úgy látom, ezt a tanszék is felismerte és a második negyedévi ZH-ra már nem is ez volt a tananyag. Pedig közgazdászberkekben köztudott, hogy ez a tantárgy nagyon fontos. Jó lenne, ha még az egyetemen szerezhetnénk egy komplex makrogazdasági szemléletet!!!

Fontosnak tartom még többek között egy környezetvédelmi szemlélet kialakítását, és az ehhez kapcsolódó ismeretek bővítését. Bár már történt kezdeményezés ennek beindítására a BME-vel közösen, de miért ne tudja, hallja minden leendő közgazdász, azt ami korunk legakutabb problémája?

Végül is páran abban egyeztünk meg, hogy a szükséges

alapozó tárgyakon kívül eddig a számvitelnek és a pénzügytannak érezzük hasznát.

Számvitel III-ra, a 400-as évfolyamból maximum 70-en járnak. Pénzügyet egy fél-évig tanulunk, ami az anyag fontosságához, nehézségéhez no és terjedelméhez képest rövidnek mondható. A tananyag meglehetősen általános volt, másutt nagyon sűrű. Ésszerűbbnek tartanánk, ha két fél-éves tárgyat csinálnánk belőle és alaposabban elmélyítenék az anyagot. Nem tartom problémának, hogy a pénzügytanszék „elit” szakot akar csinálni. Azt tartom problémának, hogy az évfolyam fennmaradó részének nem biztosít egy olyan alapot, amire később bárki, építhet.

En egy elég jó gimnáziumba jártam, így elég jó tanárim voltak ott. Értettek ah-

hoz, amit tanítottak, és némi pedagógusi véna is szorult beléjük. Lehet, hogy ily módon el vagyok kényeztetve és automatikusan egy ennél jobb színvonalat várok egy egyetemi tanártól. Pl. elvárnám tőle, hogy különbséget tudjon tenni a szeminárium és az előadás között, a meddő és kreatív vita között, a tankönyv visszabővítése és a gondolatindító moderatori szerep között. (És ez még csak a technikai része a dolognak!) Más. Előadás. Az egyetem vezetősége minden évben elmesél a kérdőívekben tudakolja meg az évfolyam véleményét a tananyag, az oktatás és a számonkérés minőségéről. Még egyszer sem merült fel senkiben az a kétely, hogy

Jó-e másfél órát ülni egy előadáson.

Nyugaton már rájöttek a válasza: NEM. Nem azért, mert okosabbak, csak mert feltették a kérdést. Játszi könnyedséggel végig tudok hallgatni (odafigyelve) egy ötvenperces angol nyelvű előadást. De képtelen vagyok kilencven percig koncentrálni egy előadásra. Még magyar nyelven sem! (Lehet, hogy az én agyammal van gond, de szerintem meg-

érne ez is egy kérdőívet!) Nem tudom, hogy egy kísérlet bevezetése — 50 perces előadások — milyen technikai, vagy szervezési problémákat vetne fel, de nem hiszem, hogy sokkal súlyosabbat, mint egy tanlevegő kilencven percig koncentrálni egy előadásra. Ha viszont megüti azt a mértéket, akkor kezdek aggódni a megvalósíthatóságán, de szerintem meg-

Mindezeket azért írtam le, mert

1. Meguntam, hogy az aulában, kávé mellett csillogtatjuk kritikai szerialitásunkat.
2. Mint tudjuk, az egyetemisták kritikai érzéke nagyon (talán „túl” — ebből magamtól sem zárom ki), fejlett, de néha nem árt túlléni a célon. „Célozzuk meg a holdat, hát ha eltaláljuk a kerítést!”
3. Így remélem másnak is van — talán konstruktívabb — kritikája máshonnan szerzett tapasztalata, amely érdemes lehet a köz figyelmére.
4. Talán naívan azt remélem, hogy azokon a dolgokon,

- amelyek nem kerülnek pénzbe és az oktatás hatékonyságát javítják — már pedig, amiket leírtam, nem pénz, csak szervezési problémák — az egyetem jó irányba változtat.
5. Végül abbéli optimista reményem beigazolását szeretném pár év múlva tapasztalni, hogy legalább a Közgazdaságtudományi, szervezett, igaz tudományos oktatás folyik, egy olyan szemléletmódot adva a hallgatóknak, amit a szakmai életükben éppúgy tudnak alkalmazni, mint magánéletükben.

Megalakul az Athenaeum Bizottság • Soros György egyetemünk díszdoktora lesz • Javaslat Apáczai Csere János-kitüntetésre Elveszett a magnószalag

(Folytatás az 1. oldalról.)

te a vezetés véleményét a reformanyagról.

Döntés született arról, hogy az egyetemi vezetés elkészíti azt az írásos anyagot, amely hivatalossá teszi a küldöttértekezlet összehívását, azt, hogy mikor, hol és milyen összetételben kerüljön rá sor. Ezt az anyagot az egyetemi tanács május 14-i ülésén jóváhagyja, amelyet azután a küldöttértekezlet tudomásul vesz.

A május 14-i egyetemi tanácsülésen terjeszti elő Csáki Csaba rektor azt a témát, amely egyetemünk viszonyát rendezni javasolja más egyetemekhez. A közelmúltban ugyanis a Budapesti Műszaki Egyetem egy együttműködési javaslatot terjesztett egyetemünkhez, amely szerint a Kertészeti Egyetemen és az Államigazgatási Főiskolával együtt a négy intézmény szándéknyilatkozatot ír alá szövetesség alapítása céljából! Ha az egyetemi tanács és a küldöttértekezlet is (mert a rektor a témát a küldöttértekezlet elé terjeszti) egyetért ezzel, akkor a vezetés májusban szándéknyilatkozatot juttat el ez ügyben a minisztériumhoz.

Jól fogadták a vezetői értekezleten általában a tervezett szövettséget a Budapesti Műszaki Egyetemen. Véleményük szerint, bár az egyetemi önállóság is fontos cél, de mindenképpen a társulási irányban kell elmozdulni, mert a világbanki támogatásra csak így pályázhatunk.

EZT KÖVETŐEN BEJELENTÉSEKRE került sor:

Zalai Ernő tudományos rektorhelyettes tájékoztatta a vezetést arról, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a rektori konferenciával együtt új tudományos minősítési rendszert kíván bevezetni. Ennek érdekében megalakult az

Athenaeum Bizottság. Elnöke Újjalusi József akadémikus. A husztagú bizottság résztvevői az akadémiai tíz osztály egy-egy tagja, valamint a rektori konferencia részéről ugyanilyen alapon egy-egy személy. A bizottságnak komplex ajánlatokat kell tenni a Ph. D jellegű képzésre, amely az egyeteménél marad, és felváltja az akadémiai kandidátusi fokozatot. Szakterületként az egyetemen és a kutatóintézetek együttesen vesznek részt a tanfolyamokon nyugvó Ph. D képzésben. Zalai Ernő javaslatot tett arra, hogy hozzon létre az egyetem is egy előkészítő Athenaeum Bizottságot, a tudományos rektorhelyettes mellett a posztgraduális képzés dékánja és a három kar egy-egy komoly szaktekintélyű professzorának részvételével. Az öttagú bizottság dolgozza ki az első javaslatot. Megemlítette még Zalai Ernő, hogy a husztagú Athenaeum Bizottság tagja Csáki Csaba a rektori konferencia részéről, mint egyetlen közgazdász.

TÁJÉKOZTATÁS HANGZOTT EL arról, hogy Soros Györgyöt május 14-én, kedden 16 órakor avatják díszdoktorrá egyetemünkön. Május 15–16-án lesz a Soros-ösztöndíjasok konferenciája angol és francia nyelven. A konferencián több külföldi meghívott vesz majd részt. Az egyetemi reform eddigi történéseinek áttekintése, értékelése és a következő előkészítése május 17-én, pénteken lesz, ugyancsak a Soros-konferencia keretében. Itt a külföldi professzorok megvitatják részben az általános koncepciót, majd a szaktárgyakat.

Ugyancsak e tanév folyamán lesz díszdoktora egyetemünknek Richard Quandt. Az avatásra május 30-án délután 3 órakor kerül sor.

A rektor bejelentette, hogy miután az egyetemnek lehetősége nyílt kitüntetési javaslatot tenni, élve az alkalommal, az Apáczai Csere János-kitüntetésre Kupcsik Józsefet és Zalai Ernőt javasolja a minisztérium felé.

EGY SAJNÁLATOS KÖRÜLMÉNYRŐL adott tájékoztatást a vezetőségnek a rektor. Az őszi küldöttértekezletről készült magnófelvétel — mint egyetlen dokumentum — elveszett. A felelősök megnevezése érdekében, a rektor vizsgálatot rendelt el. A feladatot Babás Györgyi belső ellenőre bírta.

Szó volt a vezetői értekezleten a felsőoktatási törvénytervezet elkészült első változatáról, amelyet megvitatott a rektori konferencia és a hallgatói képviselők országos tanácskozási is, s amely anyagot a tanszékekre eljuttatva, az oktatónak is lesz módjuk megtárgyalni.

Kupcsik József rektorhelyettes ismertette Kelemen Zoltánnak, a KDC vezetőjének kérését, a KDC nyári üzemeltetésére. Kérését azzal indokolta, hogy a tanév során többször volt zárva a klub, emiatt jelentős összegektől estek el. A nyári bevétellel ezt a hiányt szeretnék kompenzálni. Bozay László tájékoztatta a vezetőséget arról, hogy a nyári hasznosítás érdekében csupán egyetlen pénteki nap nincs lekötvé szerződéssel, így Kelemen Zoltán kérésének teljesítésére nincs lehetőség.

H. E.

Fotó: Forrai Zsolt

Kegyeltsértés, káosz, vics

Aki nosztalgára vágyik, búja az egyetemi telefonkönyvet. Aki viszont megtalálni szeretne valakit az egyetemen, az adjon föl minden reményt vele kapcsolatban. A tájékozatlan érdeklődő gyanútlanul tárcsáz egy kinevezett számot, kéri mondjuk M. L.-t, a KTI igazgatóját, mire zavart csönd a másik oldalon, aztán kiderül, hogy az illető sok éve elhunyt, csakúgy, mint a telefonkönyv állítása szerinti rektor, Cs. E. és sajnos oly sokan mások is. A rektorhelyettesek közül egy sem stimmel, a gazdasági főigazgató átigazolt, az MSZMP kettővel az előtti párttitkára ma már „csak” tanszékvezető egy emelettel följebb, a titkárnő tanszéki adminisztrátor lett egy másik épületben, az ifjúsági felelős a Naphegyen újságíró, csakúgy, mint a hajdani KISZ, hajdani titkára. És így tovább. Egészen mások a dékánok, elköltözött szinte mindenki és minden, átkereszteltek, átszervezték mindent és mindenkit, megváltoztak a telefonszámok, csak a telefonkönyv a régi. Kegyeletsértés, káosz, vics — ezt tudja az egyetemi telefonkönyv érvényes nevek, címek és számok helyett.

Vajon meddig még?

— r

Álomugrás, védőbáló nélkül

Ritka egyöntetű rokonszenv kíséri a társadalom részéről azokat a bátor fiatalokat, akik kirajzva az iskolapadból, megpróbálnak együttmaradni, dacolva a körülményekkel, közösen dolgozni. Túl sok példa nincs rá, egy-két balettegyüttes, vagy a színisek, aztán kész is a sor. Vagy mégsem? Egy végzős közgazdász hallgatókból álló társaság ugyanis elhatározta, hogy együttmarad és lapot alapít. Az ötlet gárdája Csuti László negyedéves pénzügy szakos hallgató.

Vele beszélgettem erről a meglepő elhatározásról.

— *Hogyan jutott eszébe a lapalapítás?*

— Már korábban is foglalkoztam lapkészítéssel, a Támpontban. Szerencsém volt, ugyanis amikor én csatlakoztam a Támponthoz, akkor élt az aranykorát. A lap készítése mellett a nagyszabású politikai töltetű kulturális rendezvények, bulik nagyon jó közösséget kovácsoltak össze. Sajnos ez a közösségi élet 1990 tavaszára szinte teljesen kihalt. (Örömmel látom, hogy talán kezd újra éledni.) De ez a helyzet nemcsak a Támpontra volt jellemző. A felgyorsult társadalmi, politikai változások következtében megváltoztak az értékrendek és

a személyes ambíciók kerültek előtérbe.

Itt az egyetemen is a személyes karrierépítés vált fontossá. Ezt a változást önmagamon is észrevettem. Engem is egyre inkább a jövőm kezdett foglalkoztatni. Ezzel összefüggésben merülhetett fel bennem az az elképzelés, hogy a Támponhoz hasonló jellegű lapot kellene csinálni az egyetem falain kívül, vállalkozói szinten, üzleti alapon a lap kulturális jellegét és igényességét megtartva.

— *Az ötletet azért tartom talán túl merésznek, mert az*

általagembernek úgy tűnik, talán túl sok is az újság má a piacon. Egy szava nem lehet senkinek, hogy nincs elég újság. Ilyen telítettség mellett azt hiszem jól meg kell gondolni, ha egy új lappal akar az ember sikeresen betörni.

— Ezt koncepcionálisan is jól végiggondoltuk. Számos nyugat-európai városban van ilyen jellegű lap és képesek önmagukat eltartani. Persze nálunk ezekhez képest mások a viszonyok, de úgy érezzük, hogy a magyar sajtóban

ezen a téren elég nagy piaci űr tátong.

Ugyanis míg a hagyományos sajtó teljesen átalakult, gondolok itt a politikai, bulvár- és szatirikus lapokra addig például a Pesti Műsor, az egyetemen kulturális programot adó lap struktúrája változatlan maradt. Ezért gondoltuk, hogy esélyünk van e teret a lapalapításra. A lap piacépítése felé alapvetően a kultúra és szolgáltatás összekapcsolásán alapul volna.

— *Hogyan milyen sikere lesz egy újságnak, az részben az Ön is múlik, milyen az újságíró gárdája. Úgy tudom, hogy te ahelyett, hogy nagy tapasztalattal rendelkező, jó tollú újságírókat gyűjtöttél volna magad köré, akikből jó néhány van ma a munkaerőpiacon, ehelyett a Támpontnál közreműködő diákujságírókat vagy már végzett, volt Támpontosokat kértél fel az együttműködésre.*

— Teljesen nyilvánvaló volt számomra, hogy ezt az ötletet

a jelenlegi vagy volt Támpontosokkal kell megvalósítani. Bennem fel sem merült korábban, hogy ne baráti ismeretségi körből álljunk össze. Márcsak azért sem, mert ennek a munkának az adta volna a esodáltságát, álomszerűségét, hogy érdeklődési körükben, gondolkodásukban, közös múltjuk folytán közös élményekkel rendelkező emberek dolgoztak volna együtt, amelyre azt hiszem, nagyon ritkán adódik alkalom a valóságban, és nagyon sok feltételnek kell ahhoz összejönni, hogy ez működjön is. Persze szeretnénk volna a stábot a szakma egy-egy jeles képviselőjével is megerősíteni.

— *És a többiek, hogyan fogadták az ötletet?*

— Igazi lelkesedéssel. Mindenben megindult a fantázia, az álmódolás. Én úgy gondoltam, hogyha ez sikerül, önmagunknak teremtünk egzisztenciát, mégpedig olyat,

amiről általában csak álmodozni szokás.

Ugyanis többé-kevésbé azt csinálhatjuk, amit akarunk és szeretünk, azokkal csináljuk, akikkel mi akarjuk, és nem utolsósorban ebből még meg is

élünk, ami hát egy nagyon fontos szempont. Mindennek jelentőségét úgy hiszem utólag fogjuk igazán megérteni.

— *Apropó, a pénz. Egyáltalán, honnan szereztek a lapalapításhoz tőkét?*

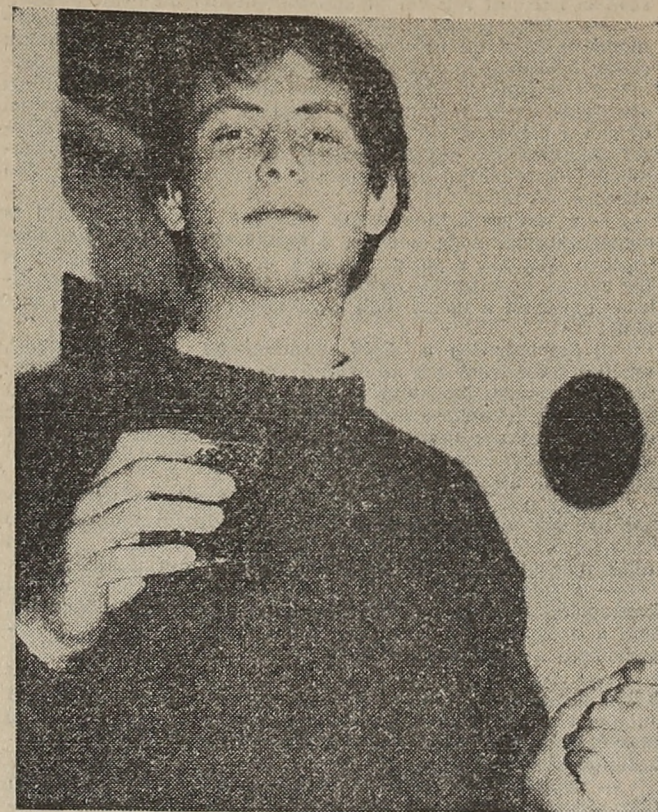
— Ugy tervezük, hogy a szerkesztőség tagjai erejükhez mérten megpróbálnak tulajdonosi hányadot szerezni a lapban. Egy külföldi barátunk nyugati tőkével jelentkezett a

vállalkozáshoz. De megkezdődött nagyon intenzíven a hazai cégek, kiadók felkutatása is. Kik azok, akik fantáziát látva az ötletben, hajlandók belemenni egy ilyen vegyes konstrukcióba, amelyben nem kizárólag az övéké a megvalósítás.

A munkának ez volt az egyik legnehezebb része.

Rengeteg céggel tárgyaltam. Sok tapasztalatot szereztem ennek kapcsán, mint közgazdász: üzleti tervet kellett összeállítanom, írásban és megfelelő formában dokumentálni a pénzügyi terveket. S persze

egyik tagjával, aki jelentős szerepet játszott volna a lap megvalósításában. Neki egészen más elképzelései voltak a lappal kapcsolatban, mint nekünk, és számunkra egy el nem fogadható kiadóval kötött

„A közös munkának varázsa volt”

nem ment minden mindjárt tökéletesen, de lépésről lépésre fejlődöttünk. Végül meg is találtuk azt a céget, amelyik ebben az elképzelésben fantáziát látott, de pont ezzel egyidőben történt a szakítás a csapat

meléppel, a beleegyezésünk nélkül. Tehát, amikor már minden simán mehetett volna, mikorra a pénz is összeállt, és a stáb is majdnem teljes mértékben kezdett kialakulni.

akkor voltunk kénytelenek abbahagyni a munkát.

Hiszen a mi kiadói partnerünk nyilván nem mehetett bele egy olyan

megállapodást, a beleegyezésünk nélkül. Tehát, amikor már minden simán mehetett volna, mikorra a pénz is összeállt, és a stáb is majdnem teljes mértékben kezdett kialakulni.

konkurenciaharcba, amelyben két teljesen hasonló koncepcióra épülő lap verseng egymással, azzal a különbséggel, hogy az egyik lap alacsonyabbra tette a mércét. Ez a másik és az igényesebb lap számára — amelyet mi képviselünk — a biztos bukást jelentene.

— *Tehát több hónapi munka után oda jutottatok, hogy kész, vége?*

— Nem. Nem maradt ennyiben az egész, mert azt gondoltam és máig is álítom, hogy általában az a jó, ha egy kis idő múlva induló vállalkozás ké-

l kell lenni az emberben elég türelemnek ahhoz, hogy megvárja azt az időt, amíg a kellő tapasztalatok birtokába jut, megvárni azt, amíg beérik a feladatra. Persze nagy a csábítás azzal szemben, hogy minden iszonyúan gyorsan változik. Lehetőségek villannak fel és tűnnek el. Nagyon sokan úgy érzik, hogy éppen most van a nagy lehetőség. És valóban így

ROCKEFELLER-PÉNZBŐL

Nemzetközi környezetvédelmi konferencia

A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem a Rockefeller Brothers Alapítvány támogatásával nemzetközi konferenciát rendez Egyetemek, kutatóintézetek és az ipar partnerkapcsolatai a környe-

zetvédelem érdekében címmel május 13-án, a főépület III. előadójában. Az ír, magyar és egyesült államokbeli szakértők előadásaihoz és a vitához tolmácsolás biztosított.

pes túlnőni az alapötletén. Korábban az volt az alapkonceptió, hogy egy kulturális lapot létrehozzunk, csak a kezdet. Számos ötletünk lett volna arra, hogy ez a lap mi mindenhez kapcsolódhatott volna. A siker esetén gondoltunk arra, hogy klubokat hozhatnánk létre, különböző kulturális vagy egyéb szolgáltatásokat, amelyeket a lap propagálna. Tehát egy ilyenformán kölcsönösen egymásra épülő, állandóan fejlődő rendszert képeltünk el. Kézenfekvő volt, hogy siker esetén egy idegennyelvű változatát is kiadjuk a lapnak,

amely kifejezetten a Budapestre érkező külföldiek informálta volna az eseményekről és a számukra elérhető szolgáltatásokról. A lapunkkal kapcsolatos helyzet ilyenén alakulása folytán úgy döntöttünk, hogy ezt az egész sortrendet megváltoztatjuk, vagyis a végével kezdjük, és első lépésként megpróbáltunk egy turistamagazint csinálni. Ez el is indult. A kiadó, amellyel együttműködésre léptünk, hajlandó volt egy próbaszámot megfinanszírozni. Most így utólag végiggondolva a dolgot, azt mondanám, hogy

ez óriási lehetőség volt a számunkra.

Ritka alkalom, hogy egy ilyen hatalmas lehetőséget kapjon egy csapat. Ez a magazin a Tavasz Fesztiválra készült, két nyelven, angolul és németül. Meg is jelent a lap, de sajnos a próbaszámnak nem lett folytatása.

— *Láttam a próbaszámot. Tudom, hogy mindent megtettek a siker érdekében, nekem tetszett. Mégis, mi történt?*

Sok millióban gondolkoztak.

Álmokat kergették, s miután ez az álom szertefoszlott — mert a próbaszám után nyilvánvalóvá vált, hogy rövid távon semmiképpen sem lehet ebből a laphoz nagy üzletre számítani, legfeljebb fél, egy év után válhatott volna rentábilissá, nyereséget pedig csak később hozott volna —, így már kevésbé volt a kiadó számára a magazin folytatása vonzó.

— *Végül is megbántad, hogy belefogtál?*

— Nagyon sokat gondolkoztam, és megpróbáltam kiértékelni az egyéves munkát. Bizom benne, hogy sikerült helyes következtetéseket levonni

— Az egész lap apróságokon csúszott el, ami mind abból fakadt, hogy hiányoztak a tapasztalatok részünkről, de a kiadó részéről is, amelyek egy ilyen jellegű magazin kiadásához szükségesek. Végül is nem sokon múlt, hogy úgy döntött a kiadó, hogy nem akar folytatást. Mindehhez az is hozzájárult, azt hiszem, hogy túl nagy volt a lappal szembeni várakozás, az üzleti sikerét illetően.

Sok millióban gondolkoztak.

mind a magam, mind a társaim vonatkozásában. Mindenképpen örülök, hogy belefogtam. A rengeteg sok tapasztalatoton kívül ez nagyon kedves emlék is a számomra. A közös munkának volt egy varázsa, és mindig jó lesz visszaemlékezni rá.

— *A tapasztalat szerint tehát nincs sok esélye egy olyan vállalkozásnak, amelyben egy egyetemistákból álló csapat karriert akar csinálni?*

— Ezt nem mondanám ki ilyen kategorikusan. Azt hiszem, hogy lehet egyetemről kikerülve is rögtön nagyot ugrani, gyors szakmai karriert csinálni, de én azt hiszem, hogy

kell lenni az emberben elég türelemnek

ahhoz, hogy megvárja azt az időt, amíg a kellő tapasztalatok birtokába jut, megvárni azt, amíg beérik a feladatra. Persze nagy a csábítás azzal szemben, hogy minden iszonyúan gyorsan változik. Lehetőségek villannak fel és tűnnek el. Nagyon sokan úgy érzik, hogy éppen most van a nagy lehetőség. És valóban így

is van. Történelmi helyzetben élünk, s ebben a szerencsés-bek nagyon sok mindent megvalósíthatnak és itt nemcsak pénzre meg karrierre gondolok.

— *Lemondtál a tervedről, végleg?*

— Végleg nem. Ezt én nagyon ritkán teszem. De ezt most a

gondolataimnak egy távoli fiókjába rejttem

el. Azt gondolom az egész kapcsán, hogy ezt a vonalat pihentetni kell, mert még sok mindent kell megtanulnom, elsősorban önmagam céltudatos építésére, személyiségem fejlesztésére gondolok. Szó sincs róla, hogy a jövőben ezek után alacsonyabba tenném a mércém. De sokkal türelmesebb akarok lenni önmagammal szemben, mint eddig. Azt hiszem az a típusú ember vagyok, aki bármit is csináljon az elkövetkező néhány évben, mindig is fogékony lesz a közös munka végzésére, az ilyen jellegű próbálkozásokra. És ha a kellő tapasztalatokat szerezttem, s ha úgy érzem, eltelt egy bizonyos idő ahhoz, hogy

újabb kísérletbe kezdjek, akkor számomra egyértelmű lesz, hogy újra belefogok.

— *Voltál már szerelmes?*
— Igen.
— *Ért már családás?*
— Igen.
— *A családások közül melyiket viselted nehezebben?*
— A szerelmet.
— *Ezen tehát könnyebben túltetted magad? Ugyan miért?*

— Nagyon nehéz volt ezt a csalódást feldolgozni, de úgy érzem, sikerült. Míg az érzelmeim nehezen foghatók fel racionálisan, úgy egy ilyen kudarcnál nagyon pontosan végig lehet gondolni, hogy hogyan tovább.

H. E.

Egy nép, amely túllépett traumáin

A pragmatikus, teoretizáló, és transzcendentális világszemléletük egyidejű kezelésére, illetve a jövőre orientáltság és a tradíciók egyidejű ápolására ad példát Izrael — mondja *Magyar Beck István*, az emberi erőforások tanszékének oktatója, aki ez év márciusában négy izraeli egyetemen járt és vendége volt egy ottani pszicho-diagnosztikai társaságnak is.

— *Őszintén szólva — folytatja — bizonyos előítéletekkel érkeztem Izraelbe. Először ugyanis azt gondoltam, hogy a szocializációs problémákkal küzdő, a korábbi lakóhelyükön magukat idegennek érző emberek népesítették és népesítik be ezt az országot. Nagyot tévedtem: A legvitálisabb, legerőteljesebb, igazi „telepes tudattal” rendelkező, a saját identitásukat nyíltan vállaló zsidók hazája Izrael.*

— *Az ottani kollégákkal való találkozás volt az egyik tényező, ami erről meggyőzött. Ezeknél a kutatóknál együtt van a nyugati típusú pragmatizmus, a keleties érzékenység a transzcendencia iránt és a „közép-európai” teoretizáló hajlam. Nagyon jelentős dolog ez. Az empirizmus, a tények felhalmozásának, összegyűjtésének készsége párosulva a teoretikus gondolkodással lehetővé teszi az információk hiteles értékelését és rendszerezését. Ugyanakkor ma már azt is érzékeljük, hogy a vallásokkal szembeni nyitottság hiján értetlenül állunk a különféle kultúrák — szemben, sőt, bizonyos alapvető egzisztenciális problémáinkat sem tudjuk megoldani. Ez a fajta hármasság tehát olyan tájékozottságot kölcsönöz ottani kollégáinknak, ami számunkra is nagyon tanulságos lehet. Úgy gondolom, sokkal szorosabb egyetemközi kapcsolatok kellene fenntartanunk velük.*

De nagyon mély benyomást tett rám az izraeli nép is. Egyértelműnek látszik, hogy ezek az emberek mára már nagyrészt feldolgozták történelmi tragédiáikat. Nem úgy, hogy megfélekedtek ezekről. Sőt, nagyon is erősen ápolják emlékeiket. Hisz a hagyományok, a sokféle átélt, azonos típusú viszontagságok jelentik e minden irányból bevándorolt

nép összetartó erejét. Ezek teszik lehetővé, hogy ellentéteiket ne közös gyökerek híján egymásnak eső idegenekként, hanem összetartozó nemzetként kezeljék. Ugyanakkor, ezzel egyidőben, az izraeliek nagyon erősen jövőreorientáltak, kiegyensúlyozott, bizakodó, sőt derűs és temperamentumos mediterrán nemzet benyomását keltik a külföldiben. (Meg kell jegyezni, hogy a nemzetközi sajtó sajnos nagyon eltúlozza Izrael belbiztonsági problémáit. Ez egy belpolitikailag stabil ország, melyben egyszerűen nincs sem alvilág sem csöcselék. A zsidó-palesztin ellentéték ellenére is nagyságrendekkel nagyobb a létbiztonság Izraelben, mint például New York akár egy kisebb negyedében.)

Végül had említem meg a táj kérdését. Északon virágzó mezőgazdaság, délen kövek és sivatag. Mindkettőnek társadalmi jelképfunkciója is van. A kövek, a dobálás az érzelmenyilvánítás eszközei is. Nemcsak a lázadó palesztinok számára, de még azoknak a mélyen vallásos zsidóknak a számára is, akiket vallási negyedekben megzavarnak péntek délutáni, szombati imáikon. Ilyenkor állítólag nem tanácsos autóval járni ezekben a negyedekben.

A sivatag másfelől az alkoholizmus jelképe is, hiszen az ország területén rohamosan nő a sivatagtól elhódított rész. Ugyanakkor a sivatag a maga lecsupaszított, egyszerű struktúrájával benyomáson keresztül a transzcendencia, az absztrakciók felé tereli az emberi gondolkodást. A sivatagi táj hihetetlenül szellemi. Nem véletlen, hogy itt nagy vallások, megváltó eszmék születtek. Ellenállhatatlannak érzem a kísértést, hogy úgy véljem: ez a táj is hozzájárul ahhoz, hogy a szóbanforgó nép megtalálja szellemi közösségét, harmóniáját, megoldja identitás-problémáit.

A tradíciók megőrzése és a jövőreorientáltság. E kettő összehangolása egyelőre sajnos olyan hiánycikk Magyarországon, amelyet egyebek között Izrael példáján is megtanulhatnánk.

K. S.

Verőfényben

Fotó: Forrai Zsolt

KONCEPCIÓ

a BKE intézményi-szervezeti rendjének átalakításáról

(A 2. sz. bizottság anyaga)

I. RÉSZ

Helyzetértékelés, előkérdések

1. A FELADAT ÉRTELMEZÉSE:

A küldöttgyűlés döntése sajnos nem volt egyértelmű, az egyetemen a legkülönbözőbb módon értelmezik. Így a homályos „megrendelés” miatt bizottságunknak saját magának kell a feladatát meghatározni;

Az egyik szélső értelmezés technikai SzMSz-készítésre kívánta a bizottság munkáját redukálni, a másik teljesen új szervezeti-intézményi rendszert kívánt részleteiben bizottságunkkal megállapítani. Bizottságunk a középúton maradt; egy lehetséges — és bizottságunk által helyesnek tartott — szervezetelemzési koncepciót vázolunk fel, mint olyan javaslatot, amelyből az egyetem jövőbeli vezetése tetszése szerint meríthet. Mivel az oktatásfejlesztési koncepció csak április közepére készült el, a szervezeti és az oktatásfejlesztési bizottság anyagainak összehangolására az egységes bizottsági anyagban kerülhet sor.

2. A KÜLSŐ KÖRÜLMÉNYEK ÉRTELMEZÉSE

A külső körülmények is meglehetősen zavarosak, mind a törvényhozás, mind az esetleges integráció, mind a finanszírozás szempontjából.

a) Felsőoktatási törvény kérdése

A kultuszminisztérium hivatalos anyagai a bizottság munkájának indulásakor olyan felsőoktatási törvényről beszéltek, amely az új tanévvel (1991 szeptember) már hatályba lépne. Ugyanakkor a Törvényelőkészítő Bizottság vitáiból egyértelműen megállapítható, hogy ez az új törvény jövő év vége előtt semmiképp sem fog elkészülni (valószínűleg még később fog hatályba lépni);

Amíg pedig új törvény nincs, a régi hatályos, ez pedig az egyetemi szervezeti reformot szükségképp korlátozza. Lehetséges, sőt célszerű lenne a törvény alól „kísérlet” címén eltérést kérni, de kérdéses, hogy a minisztérium szűkebben vagy tágabban értelmezi-e egy ilyen esetleges kérelem teljesítési lehetőségét (a régi oktatási törvény erre korlátozott lehetőséget ad);

b) Egységesítési törekvések

A Felsőoktatási Tanács és a kultuszminisztérium vezetőinek túlnyomó többsége a klasszikus „universitatis” gondolattal szimpatizál, de ugyanakkor egy teljesen egységes budapesti tudományegyetem létrehozása rövid távon meglehetősen irreálisnak látszik. Döntés tehát nincs. Az azonban valószínűsíthető, hogy a kulturális kormányzat a részleges integrációs törekvéseket támogatni fogja.

A BKE-t a budapesti egyetemek közül különösen fenyegeti egységesítési veszély, mert

— létrehozása sok „külső” szerint mesterséges „politikai” kiemelés volt;

— „egyszerű” egyetemnek tekintik, amely korábban piactudományok elfogadhatatlan módon ágazatilag tagozódott (ipari kar, kereskedelmi kar stb.), jelenlegi karai mesterséges-séget pedig azzal kívánják bizonyítani, hogy a hallgatók kb. 90 százaléka az úgynevezett gazdálkodási karhoz kíván tartozni;

— a társadalomtudományi kar létrehozását sok külső szakember „trükknek”, felesleges párhuzamos kapacitások kialakításának tartja (különösen a Műegyetem Társadalomtudományi Karára tekintettel). A BKE „public policy” irányának (karának) létrehozását pedig az Államigazgatási Főiskola egyetemé (egyetemi karrá) válásának koncepciója látszik megkontrázni;

— nemzetközileg is kisebbségi jelenség az önálló gazdasági egyetem (bár, pl. az Osztrák—Magyar Monarchia hagyományai ezt sugallják, ld. a bécsi Wirtschaftsuniversität-et), általában az egységes (egységesebb) tudományegyetemnek van Nyugat-Európában közgazdasági kara.

Bizottságunk azonban nem indulhatott ki az egységesítésből, mert önálló szervezetelemzési koncepciók integráció esetén nincs értelme, és a BKE dolgozóinak túlnyomó többsége a jövőben is önálló egyetemhez kíván tartozni.

Eppen ezért a további munkában önálló BKE-t feltételeztünk azzal, hogy megvizsgálható az Államigazgatási Főiskolával való fuzionálás lehetősége. Emellett a mainál jóval nyitottabb BKE-ből kell kiindulni, mind a hallgatói áthallgatás lehetőségeinek szélesítése, mind pedig az egyetemközi-tanszékek közötti szervezett együttműködés terén. Egy ilyen nyitottság hozzájárulhatna a BKE profilizálásához, a profilok ésszerű szűkítéséhez, részben hosszabb távon esetleg megkönnyítené a „nagy budapesti universitatis”-ba való integrációt.

c) Finanszírozás

Az, hogy a felsőoktatást a jövőben hogyan fogják finanszírozni, teljesen tisztázatlan. Az 1991-es költségvetés mellett nem is nagyon várható elvi alapokon nyugvó megoldás. Relatíven végleges megoldás a felsőoktatási illetve államháztartási törvénnyel várható. Valószínű, hogy az eddigi csekély költségvetési támogatás is csökken és az egyetem kénytelen lesz egyre erőteljesebben önfinanszírozásra, üzleti tevékenységre törekedni. Ez a helyzet sajnos — szükségszerűen — súlyos áldozatokkal, a személyi és dologi költségek jelentős redukálásával jár. A szervezetet is takarékosan kell tehát felépíteni.

3. A BELSŐ SZERVEZETI KÖRÜLMÉNYEK ELEMZÉSE

a) Helyes az oktatásfejlesztési bizottság azon megállapítása, hogy a néhány éve elkezdett egyetemi reform kellős köztében új „reform” bevezetése rendkívül zavaró lenne, legalább a már megindult évfolyamokat „békén kellene hagyni”. Ez azt jelenti, hogy a legtöbb rövid távú változtatási lehetőség részben az alapozó képzésben azaz az első két évre, részben a posztgraduális képzésben van;

b) Mindenképp el kellene érni, hogy a kb. 2 éve beindult úgynevezett egyetemi reform előnyei és hátrányai a tapasztalatok fényében tárgyilagos elemzésre kerüljenek. Ilyen elemzés nélkül új egyetemfejlesztési koncepció csak igen nagy hibaszázalékkal készíthető. Az eddigi reform pozitív vonásai megőrzendők, a hibák a gyakorlati tapasztalatok alapján kiküszöbölendők — a politikai rendszerváltozás új követelményei a rendszerbe beépítendőek;

c) Bizottságunk megállapítja, hogy az eddigi reform során szervezeti téren történt a legkevesebb. Részletesebb vizsgálat nélkül az alábbiak előfeltételezhetőek:

— a karok „piactudományok” lényegében megtörtént (economics-business, Dipl. Volkswirt-Kaufmann);

— a társadalomtudományi kar létrehozása valószínűleg két évvel ezelőtt — még némileg előzetes — mesterséges volt, hiszen részben társadalomtudományok művelésére nem nagyon alkalmas tanszékekkel, részben a közgazdasági karokról aka-

ratuk ellenére áthozott, oktatási presztízisükben éppen akkor jelentősen megnyirbált tanszékekkel (gazdaságtörténet, gazdasági jog), részben önkényesen idetelepített egységekkel (Nyelvi Intézet, testnevelés, pedagógia) történt. Mára azonban a helyzet pozitívan megváltozott: az új típusú, átalakulóban lévő politológia és filozófia, valamint a színvonalas szociológiai tanszékkel létrejött egy valódi társadalomtudományi kar alapja;

— a BKE eddigi reformjának egyik legalapvetőbb ellentmondása, hogy az új típusú oktatási tartalmat és metodikát szinte kizárólag a régi (bár elnevezésükben sokszor „modernizált”) tanszékek bázisán kívánta megvalósítani. A jelenlegi átalakítás egyik legfontosabb feladata, hogy nyugat-európai módon a piactudományokra való képzés tanszéki szervezeti bázisát megteremtse, piactudományokkal konform, nyugati egyetemmel összehasonlítható tanszéki szervezeti struktúra jöjjön létre;

— a tantervek-tananyagok részletes vizsgálata nélkül is megállapítható, hogy jelenleg a tanszékek oktatási tevékenységében igen sok a párhuzamosság, az ismétlés (még akkor is így van ez, ha bizonyos párhuzamosságok elkerülhetetlenek, illetve ugyanazt a témát több aspektusból is meg lehet közelíteni);

d) Szervezetileg a BKE mindenképp túldimenzionált, amelynek alapvető oka az oktatói létszám felduzzadása, generációk egymásra torlódása és a felmerült személyi és anyagi feszültségek levezetése érdekében a vezetői állások lehető növelésére törekvés (persze valódi vezetői hatalom nélkül). Ez azonban szervezetelemzési szempontból jelentős költségekkel jár. Néhány részletet e körből:

— úgy néz ki, mintha a BKE-n hat kar lenne hat dékánal, hat kari tanácsal stb. Egyetemi kar alapításához legalább kormánydöntés kellene, ami a karok egy részénél nyilván nincs meg (alapozó, főiskolai, kétséges a posztgraduális);

— a főiskolai kar fenntartását (ld. az oktatásfejlesztési koncepciót) sem az úgynevezett tudományegyetemi koncepció, sem a hallgatói érdeklődés nem indokolja, aligha lehet versenyképes a valódi főiskolákkal;

— a posztgraduális kar felépítése kaotikusnak tűnik (két külön továbbképző intézet, másoddiplomás képzésének nem világos elvi alapjai, a tanszékek posztgraduális képzésben való részvételének esetlegesége, külföldi hallgatók képzésének elköltésére törekvés stb.);

— nyugati egyetemek többségéhez képest nyilvánvalóan túlaprózott a BKE tanszéki struktúrája, mindenekelőtt történelmi okokból túl sok a tanszék. „Óriási tanszék” is kialakultak, amelyek előbb-utóbb létszámuknál fogva kikényszerítették a kar és a tanszék közé — bizottságunk szerint feleslegesen beépülő — középirányító szervek, azaz intézetek létrehozását;

— rövid távú igények állandósultan kitermeltek úgynevezett rektor illetve dékán felügyelete alatt álló „közvetlen” kutatócsoportokat, külön pénzekből — alapítványokból — finanszírozott, egyszerűen külső és belső szervezeti egységeket (pl. különböző vállalkozási kutatócsoportok), amelyek szinte áttekinthetetlenül teszik az egyetem szervezeti struktúráját, indokoltak, beépülésük az egyetemi oktatásba szinte megítélhetetlen; (Ez a megállapítás persze nem azt jelenti, hogy a jövőben speciális projektekre ilyenek jöhetnek létre);

— másik oldalról helytelenül károkhoz csatolódnak és esetleg tanszéki formát öltenek olyan „kiegészítő” egységek, amelyek sajátos szervezeti kapcsolatrendszerben (pl. szerződés) kellene az egyetemhez kapcsolódniuk;

— túldimenzionálnak és felduzzasztottak tűnik az egyetem gazdasági igazgatósága. Előfeltételezhető, hogy a gazdasági igazgatóság mai formájában és méretében aligha maradhat fenn, negatív reklám egy közgazdasági egyetem számára, hogy saját gazdálkodását nem tudja racionalizálni;

— az oktatási igazgatás is túltagolt (pl. önálló dékánai hivatalok), holott a feladatok egy kis létszámú egységes oktatási igazgatás kialakításával is megoldhatók lennének;

— helyes törekvés az egyetem helyiségeivel, berendezéseivel való külső vállalkozás, de ennek az egyetemi közvélemény kontrollja alatt és az oktatást nem gátló módon kell végbemennie;

— a „nemzetközi” munka túlzott szervezeti elkülönítése a tanszékektől aligha helyes és azt eredményezi, hogy az egye-

temi dolgozók többsége nem tudja áttekinteni az egyetem nemzetközi kapcsolatait, ennek utazási, képzési (külföldi hallgatók, idegen nyelvű képzés) és pénzügyi vetületeit. Már anyagi okokból is helyes külföldi hallgatók idegen nyelvű képzésére törekvés, de ezt úgy kell megvalósítani, hogy növelje és ne csökkentse az egyetem presztízisét (ne nyugati egyetemekre be nem férő csökkent képességű hallgatók mesterséges diplomáztatása legyen), — továbbá ne képezze „zárt kaszt” kiváltságát — minden erre alkalmas tanszék, illetve oktató ebben a devizát hozó, jól jövedelmező üzletben normatív feltételek mellett részt vehessen.

e) Feltétlenül vizsgálendő a szervezet és a személyi állomány kapcsolata. Hipotéziseink a következők:

— az oktatói létszám a hallgatói létszámhoz viszonyítva nyugati egyetemekkel való összehasonlításban túlzott. Ennek egyik alapvető oka, hogy a jövedelemnek alacsony szintje miatt a főállású oktatók-kutatók jelentős része kapacitásuknak csak egy töredék részét fordítja a BKE-n belüli tevékenységre;

— a „kiszolgáló létszám” (ez nem pejoratív jelző és nem leértékelést jelent) és az „oktatói-kutatói létszám” egymáshoz képest aránytalan, indokolatlanul nagy a kiszolgáló apparátus;

— jelenleg szinte megállapíthatatlan, hogy ki, milyen címen, milyen jogviszonyban és miért tartózkodik az egyetemen, pl. a főállás vagy a másodállás választása sokszor taktikai (jövedelmezőségi stb.) kérdés, rengeteg az akadémiai, az alapítványi vagy az egyéb szerződéses státusz;

— a tanszékek között, illetve a tanszékeken belül a tényleges óraterhelés nehezen megállapítható, sokszor véletlenszerű és aránytalan, ezért a tanszékek közötti létszámarányok is esetlegesek;

— a tanszékeken végzett tudományos munka, annak különböző szintje (alap, alkalmazott, fejlesztő kutatás) kellő információ hiányában intézményesen nem elemezhető, nincs megfelelő beszámolósi rendszer stb. Feltételezhető azonban, hogy az oktatók egy részének tudásanyaga eleve csekély volt, illetve a jelenlegi követelményekhez képest már elavult;

— az oktatókkal szemben korszerű normatív követelmény illetve értékelési rendszer nem alakult ki, holott erre feltétlenül szükség lenne. Ez a jövőre nézve feltétlenül létrehozandó.

Ha a jövőben is csökken az állami támogatás, úgy a bizottság szerint abból kell kiindulni, hogy jóval kevesebb „kiszolgáló” személyzetre, és viszonylag kevesebb, de elsődlegesen az egyetemnek dolgozó, mainál jobban fizetett oktatói-kutatói gárdára van szükség.

Ugyanakkor ezzel a megújuló, részlegesen minőségileg is cserélt gárdával szemben

— egyértelmű normatív oktatási és tudományos követelményrendszer támasztandó,

— egyértelmű normatív beszámoltatási rendszer érvényesítendő.

— Az egyetemi infrastruktúra pedig technikailag jelentős mértékben tökéletesítendő (gépesítés stb.).

II. RÉSZ

Szervezeti javaslat

1. SZERVEZETI ALAPELVEK

Kiindulásként és vázlatosan az alábbi elvek állapíthatók meg:

a) Az 1945 előtti magyar egyetemi modellek illetve nyugati egyetemi statumok rendkívül erős szóródást mutatnak, mindenre van példa és ellenpélda, egy az egyben átvehető szervezeti struktúra nincs,

b) Sajnos csak azt lehet „elfogyasztani”, amennyi pénz rendelkezésre áll. A jelenlegi feltételek mellett feltehetően szervezeteleg is „kisebb” egyetemet fogunk tudni fenntartani, de arra esélyünk van, hogy színvonalasabb legyen, mint a jelenlegi.

c) A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem kapjon erőteljesen „tudományegyetemi” profilt. A felveendő hallgatók számát ugyan eleve korlátozni nem kell, de a BKE nem válhat „népfőiskolává”, az alapozó képzés nem alakulhat át középiskola-pótlóvá,

d) Az egyetem alapegysége a tanszék, kari elkülönítés nélkül oktatási szempontból nem indokolt. A karok voltaképp ismeretköröket jelölnek, inkább tudományos-kutatási koordinációs szempontok legyenek.

e) A Közgazdaságtudományi Egyetem ezért három karból álljon. Ezek — tartalmilag példázó jelleggel — az alábbiak szerint alakulhatnak:

— **Közgazdaságtani kar** (elsősorban az alapképzésre, valamint az úgynevezett makro-közgazdászok — gazdaságirányítás, kutatás graduális képzésre). Ide sorolható elsősorban a matematikai és statisztikai képzés, a makro- és mikroökonomiai elmélet, a kvantitatív közgazdaságtan, a gazdaságpolitika és prognosztika, a világgazdasági ismeretek és a gazdaságtörténeti ismeretanyag.

— **Üzleti (Business) közgazdasági kar.** Ide sorolható elsősorban a vállalatgazdaságtan, a vezetés és szervezés, a humán tényező (munkagazdaságtan), a pénzügy és számvitel, a marketing (a maihoz képest jelentősen kibővítve), és a gazdasági jogi ismeretanyag.

— **Társadalomtudományi kar** (valamennyi hallgató alapozó képzést végzi — de másrészt a közgazdászok és a társadalomtudományi diplomát szerzők részére — emellett ellátja a társadalomtudományi diplomára törekvő hallgatók graduális-posztgraduális képzését, „beoktat” az elméleti közgazdászok graduális képzésébe is). Ide tartozna elsősorban a filozófiai (a logikát is ideértve), a szociológiai, a politológiai (fideértve a társadalompolitikát is), a nemzetközi kapcsolatok, valamint a gazdaságpszichológiai és gazdaságetikai ismeretanyag. A filozófiai, szociológiai és politológiai stb. képzés tehát gazdaságra orientáltan folyik, ezáltal is elkülönülve az ELTE-n folyó képzéstől. Az úgynevezett public administration képzés — tartalmának függvényében — a Társadalomtudományi és a Közgazdaságtani karon egyaránt elhelyezhető.

Míndez azt jelenti, hogy a BKE változatlanul közgazdaságtudományi egyetem marad, de

— a jelenleginél jóval erősebb társadalomtudományi alapozást ad a közgazdász, illgatóknak, valamint

— gazdaságra orientált társadalomtudományi (szociológus, politológus stb.) képzést valósít meg.

f) Mint már erről szó volt, az egyetem alapvető szervezeti egysége a jelenleginél kevesebb, integrált egységet képező tanszék legyen. A tanszéki státushoz — a felsőoktatási törvényhez igazodva — meghatározott követelmények teljesítése legyen szükséges. (Oktatószám, oktatói kvalifikáció, kötelező és fakultatív tantárgyak bizonyos száma stb.). Ugyanakkor egy meghatározott ismeretkörre a hallgatók választási lehetőségeit biztosítva, egymással versenybe különböző tudományos iskoláknak helyet adva, két vagy több tanszék is szervezhető legyen. (Pl. Marketing I és II stb.).

Reformnemzedék

Fotó: Forrai Zsolt

A tanszékek általában mind az alapozó, mind graduális, mind posztgraduális képzésben részt vesznek, mégpedig főszabályként mindhárom karra kerülő hallgatók esetében. A letve kollektív kutatómunka, valamint a nemzetközi tudományos életben való részvétel. Az egyetem nemzetközi kapcsolatait — sajátos ösztönző rendszer keretében — alapvetően a tanszékek útján kell lebonyolítani, egy-egy egyetemi tanár legyen komplex nemzetközi programok felelőse stb. A tanszék a szerint kerüljön karra besorolásra, ami fő profilja, illetve ahol a legtöbb órával rendelkezik.

g) A tanszék általában diszciplináris egység, kivételesen azonban lehet komplex is. Pl. a nemzetközi kapcsolatok (diplomáciatörténet, világ gazdaság, nemzetközi köz- és magánjog stb.) vagy esetlegesen a közigazgatás-gazdaságtan (kormányzati és közigazgatás-politika, közigazgatás-szociológia, alkotmány- és közigazgatási jog, költségvetés és adó, a nonprofit-szektor gazdasága, gazdasági földrajz, környezetvédelem, város- és település-gazdaságtan stb.) sok diszciplinát magába foglal, amelyek ellátásáról részben saját oktatóiból, részben más tanszékéről, részben más egyeteméről gondoskodik.

A tanszék mindenre kötelező tárgyak mellett részlegesen kötelező (adott szakos hallgatóra), illetve fakultatív tárgyakat tanfolyamokat hirdethet. Bizonyos számú fakultatív kurzus hirdetése a tanszék számára kötelező.

h) Ebben a koncepcióban a kari tagozódás nem oktatási kategória. A tanszéknek túlnyomó többsége mindhárom karon oktató. Ennek megfelelően nincs szükség külön kari adminisztrációra, egységes oktatási szervezet alakítható ki. Mivel a posztgraduális tevékenység is alapvetően tanszéki keretben folyik, posztgraduális kar fenntartása sem szükséges, hanem egy csekély létszámú szervező intézmény szolgálhatja a posztgraduális tevékenység adminisztratív összefogását.

i) Az egyetemen folyik azonban olyan posztgraduálisnak is mondható képzés, amely a hagyományos egyetemi keretbe erőltetetten szorítható. Ilyen egyfelől az OVK-ban és a KTI-ben folyó „tanfolyami” másfelől a külföldiek részére folyó idegen nyelvű képzés. Főleg az OVK akkora létszámú szervezet, hogy az egyetemi főtevékenységbe olvasztása nem lehetséges.

Az OVK nem elvi alapokon került a BKE-hez, hanem szükségmegoldásként. Működése mint önfenntartó, nyereség-termelésre képes tanácsadó — oktatási vállalkozásként célszerű, amely teljes mértékben piaci alapon működik. Eppen ezért a jövőre nézve az Economix Rt.-hez hasonló megoldás képzelhető el az OVK esetében is. Az OVK-ból (nyilván más néven) alakuló önálló jogi személy gazdasági társaságban (kft. vagy rt.) kapjon üzletrészt (vagy részvényt) az egyetem, az OVK dolgozóit, valamint külsők egyaránt. Javasoljuk, hogy az OVK és az egyetem kapcsolatát a jövőben a kölcsönös érdekek egyeztetésén alapuló megállapodás szabályozza.

Hogy a KTI-re, mint önálló intézményre (esetleg szintén gazdasági társasági formában) menniye van szükség, további részletes vizsgálat alapján dönthető el. Elképzelhető ugyanis az egyetem oktatási szervezetében való feloldódás (tanszék + oktatási igazgatóság) vagy az OVK-val való fúzió, sőt más lehetőségek is.

A külföldi hallgatók idegen nyelvű (alapozó vagy éppen ellenkezőleg posztgraduális, angol vagy német) oktatása mind az egyetem egésze mind az oktatók jelentős része szempontjából nyereséges vállalkozás lehet, számottevő devizához juthatnak közösen és egyénileg ezáltal. Ha ezt úgy szervezzük meg, hogy nem rongja az egyetem presztízsét és nem veszélyezteti a főprofil, magyar hallgatók magas szintű ellátását, ez a forma feltétlenül támogatandó. Ugyanakkor egyértelműen vállalkozásként, az egyetem gazdálkodásától világosan elkülönítve, önálló szervezetben kell megszervezni (pl. kft.), amelynek a kapcsolatát az egyetemmel ugyancsak szerződés szabályozza.

A fentiek szerint ez a tág értelemben vett posztgraduális képzés világos szervezeti és gazdálkodási elkülönítéssel kapcsolódjon az egyetemhez, ahol az egyetemi goodwill-ért, a diplomakiadási lehetőségért, az egyetemi oktatók közreműködéséért ezek a sajátos képzési intézmények jelentős anyagi eszközöket adnak az egyetemnek. Ezekből az összegekből fedezik az egyetem

— a nyereségtermelésre értelemszerűen képtelen alapozó-elméleti tanszék költségtöbbletét, az elméleti alapulató-sók költségeit,

— a hallgatók részére nyújtandó szolgáltatások egy részét.

Ha ezek a „posztgraduális” egységek önálló jogi személyek, úgy megszűnik az a — a magyar felsőoktatásban ugyan általános, de jogilag teljesen értelmetlen és abszurd — gyakorlat, (hogy egy főállású oktató saját egyetemével még második vagy melléki foglalkozásban is áll vagy posztgraduális órájára vele polgári jogi megbízási szerződést kötnek. Legyen tisztességes főállású bér, de ebbe a „normál” posztgraduális oktatásban való részvétel „ingeny” beletartozik. A „rendkívüli” posztgraduális teljesítményt persze honorálni kell illetve az önálló vállalkozás (OVK, KTI stb.) köt erre szerződést az oktatóval.

Sajátos profilja volt eddig a BKE-nek a tanárképzés il-tanartozóbbépzés. Az előzőekben már említés volt, hogy az egyetem ésszerű profiltisztítása és egy közgazdaságtan folyó tanárképzés szükségképpen ellentmondani a bizottságunk azt javasolja, hogy a BKE-n nagyobb (bár önálló tanárképzés ne intézményesüljön). A „normál” közgazdászhallgató az ELTE bölcsészkarra való áthallgatással megszerezheti a szükséges pedagógiai és egyéb ismereteket. A középiskolákban közgazdasági tárgyakat tanítók továbbképzésével a BKE a továbbiakban is foglalkozhat, de csak az alaptevékenységétől szervezetenként elkülönült önálló egységben, és csak akkor, ha ez a tevékenység számára kifizetődő (tehát költségeit és a BKE méltányos nyereségét költségvetésből illetve alapítványból stb. fedezni lehet vagy ez a szervezet önálló vállalkozásként meg tud élni).

k) Az előzőekkel elvi összefüggésben az új egyetemi vezetés speciális feladatokra, meghatározott időtartamra és garanciális feltételekkel egyéb szervezeti egységeket is működtethet. Ha tehát például a HM megfinanszíroz egy védelemgazdasági kutatócsoportot és ezt az egyetemi tanács megszavazza, nyugodtan működhet az egyetemen, de a költségeit fedeznie kell és megfelelő nyereséget is (erkölcsi, anyagi) kell hoznia az egyetemnek. Hasonló a helyzet a belföldi vagy külföldi alapítványokból illetve a költségvetésből vagy más forrásokból (MTA stb.) biztosított célfeladatoknál is.

l) A tanszék létszáma is alapvetően az egyetemi tanács által megállapított oktatási feladatokhoz igazodik. Ha azonban a tanszék ezt külső oktatási-kutatási és egyéb feladatok elvállalásával ki tudja „termelni”, továbbá e feladatok ellátása nem káros az egyetem presztízsére, az egyetemi tanács hozzájárulhat többletlétszám megtartásához illetve létrehozásához. Ezt a pénzt azonban a tanszéknek meg kell keresnie. Ilyen létszám és bér az MTA-tól illetve az alapítványoktól is származhat. Semmilyen tanszéki vállalkozást, amely a fő feladat elvégzését nem gátolja és összegyűjtési érdeket nem sért, nem szabad gátolni. A nyereség pedig alapvetően a tanszéknek (más egységnek) maradjon.

A tanszéki (vagy más egységek) vállalkozásaira az egyetem operatív vezetője kössön a szervezeti és működési szabályzatban megállapított normatív feltételek közötti úgynevezett belső megállapodást a tanszékvezetővel. Az egyetem részére átadandó rész nagyobb legyen, ha a munkát az egyetem vezetése szerzi a tanszék számára és minimális, ha a tanszék saját vállalkozásáról van szó.

m) A közgazdászok képzéséhez szükségképpen rendkívül fontos „kiegészítő” tevékenységek kapcsolódhatnak (a „kiegészítő” szó nem pejoratív, nem leértékelést jelent).

n) Tanulás, illetve oktatás korszerű könyvtár nélkül elképzelhetetlen. Erre a szükséges eszközöket alapvetően az egyetem költségvetéséből elkülönítetten kell biztosítani. A könyvtár az egyetem operatív központi vezetésének felügyelete alatt

álló szervezeti egység legyen. A könyvtár legyen önálló egység, saját munkáját-gazdálkodását saját maga szervezze meg. A könyvtár érdekeltégi rendszerét is úgy kell kialakítani, hogy

— a hallgatók valamint az oktatók elégedettsége illetve elégedetlensége megfelelően értékelésre kerüljön,

— a könyvtár végezzen vállalkozási-szolgáltatási tevékenységet, érdekeljen saját bevételre növelésében,

— kíséreljen meg az egész közgazdasági szakma könyvtári centrumává válni.

m/2. Elengedhetetlen, hogy egy közgazdászhallgató diplomához csak megfelelő számítástechnikai műveltséggel jusson. Az ehhez szükséges feltételeket az egyetemnek a hallgatók számára biztosítani kell — ez azonban nem „normál” oktatási tevékenység. Emellett az egyetem számítóközpontjának el kell látnia az egyetem saját szükségleteit és kifelé is vállalkozási-nyereségtermelési tevékenységet kell folytatnia. Eppen ezért szervezetenként célszerű elválasztani az egyetemi kari oktatási szervezetétől és önfenntartó egységként kezelni.

m/3. Egyike a legfontosabb „szolgáltatásnak”, amit egy felsőfokú intézmény 18–25 év körüli fiatal embereknek nyújthat, a testnevelés, sport lehetősége. Ezt nemcsak az első két évfolyamon, hanem valamennyi hallgató számára a pénzügyi-technikai lehetőségekhez képest a legmagasabb színvonalon az alapoktatásból kell biztosítani. Ez egyértelmű és megvalósított hallgatói igény. Ezt testnevelési órákon és fakultatív lehetőségek biztosításával kell elérni úgy, hogy minél több hallgató vegye igénybe és legyen elégedett a szolgáltatásokkal.

m/4. Az egyetem szervezeti-működésének Achilles-sarka évtizedek óta a rendkívül nagy létszámú Nyelvi Intézet. Működésének megítélésében, szervezeti jövőjére nézve a lehető legkülönbözőbb, sokszor egészen szélsőséges vélemények hangzanak el. Nyilvánvaló, hogy az egyetem vezetése sem tudta az elmúlt évtizedekben megfelelően kezelni a Nyelvi Intézetben egyre jobban felhalmozódott problémát, de az is megvalósított feltételezhető, hogy a szinte állandósultan tapasztalható ellentét, személyi-vezetési feszültségek jórészt a Nyelvi Intézetben belül keletkeztek.

A szervezetenkénti bizottság sem foglalkozhatott a Nyelvi Intézet jelenlegi konkrét gondjaival, a hallgatókkal való konkrét ütközésekkel stb. Ennek feloldása a jelenlegi illetve jövőbeli operatív vezetés feladata. A nyelvi képzés jövőjére nézve azonban meghatározott alapelvek leszögezhetők:

— a jövő közgazdászaival szemben alapvető követelmény a jelenleginél jóval magasabb fokú és szélesebb körű nyelvtudás,

— éppen ezért a graduális szint után a diploma megszerzésének egyértelmű előfeltétele legyen két — lehetőleg világnyelvre megfelelő szintű elsajátítása (pl. két középfokú nyelvizsga stb.) a követelmény egzakttá meghatározása az új egyetemi vezetés feladata,

— míg az általános egyetemnek szükségképpen része az átfogó nyelvi intézet, egy specializált közgazdasági egyetemnél ez nem szükséges. Elképzelhető lenne egy olyan megoldás is, hogy pl. csak szaknyelvi ismereteket adó idegen nyelvű lektorátus működik a BKE-n, vagy eleve felvételi követelménynek szabnánk a két nyelv ismeretét

— ugyanakkor egyfelől a jelenlegi alacsony középiskolai oktatási nyelvi nyívóból, másfelől mert nem lehetséges az egyetemes budapesti tudományegyetem rövid távon való létrehozása, a BKE-nek az elkövetkezendő öt évtizedre mindenképp be kell rendezkednie arra, hogy széles körben foglalkozzon a hallgatók nyelvtanításával. Leegyszerűsítve kifejezve tehát a Nyelvi Intézetet nem lehet megszüntetni és az sem valószínű, hogy a Nyelvi Intézet a jelenlegi állami költségvetési helyzetben önálló állami intézményként működni tudna, vagy az ELTE Bölcsészkarához lehetne csatolni.

— azt azonban tudatosítani kell, hogy a BKE-nek nem lehet Bölcsész Kara. A Nyelvi Intézet elsődleges feladata nem lehet a nyelvtudományok művelése, hanem az operatív, tényleges nyelvtanítás, mégpedig az országos nemzetgazdasági, illetve a hallgatói igényeknek megfelelően a jelenleginél nagyobb intenzitással és elsősorban angolul, illetve más világnyelveken. Minden egyéb — kutatási stb — tevékenység nagyon hasznos és támogatandó, de csak akkor, ha már a hallgatói alapigények kielégítésére kerültek. A hallgatók épphogy nem a nyelvtanítás csökkentését, hanem bővítését igénylik, de megfelelő hatékonysággal, korszerűen, a gyakorlat által igényelt nyelveken.

— a közgazdászhallgatók nyelvi képzésére önmagában nem lenne szükség egyetemi rangú tanszékekre, professzorokra-docensekre stb., annál inkább professzionista nyelvtanárookra. Ugyanakkor egy szervezeti átalakításnál nem lehet teljesen figyelmen kívül hagyni a tradíciókat. A Nyelvi Intézetben a „tudományos” működéssel kapcsolatban olyan szellemi és anyagi tőke jött össze, amelynek feloldozása feleslegesnek tűnik, a BKE-n folyó nyelvtanítás presztízsét, vállalkozás-képességét is növelheti az egyetemi rangok-címek megőrzése.

Eppen ezért a jövőre nézve az alábbi megoldás javasolható:

— a közgazdasági diploma előfeltételét képező nyelvi követelmény egyértelműen meghatározandó. Aki ezt már felvételekor teljesíti, nyelvi tanulmányokat nem köteles folytatni. A hallgatóknak joga legyen az egyetemen kívül is nyelvi képzéséről gondoskodni, illetve a szükséges nyelvi vizsgát egyetemen kívül letenni.

Valakire várva
(Folyt.)

— az egyetem ugyanakkor ösztönözze a hallgatókat, hogy közgazdasági szaknyelvismereteket szerezzenek meg a BKE saját nyelvi intézményében és a nyelvi intézményének anyagi érdekeltiségébe is be kell építeni a hallgatói igénybevétel, illetve elégedettség mértékét. A hallgatók részéről támogatott tömegigények kielégítése alapvető követelmény legyen a nyelvi intézménnyel szemben.

— az egyetem karaitól elkülönülten önálló intézményként működjön a Közgazdasági Nyelvi Központ az egyetem operatív központi vezetésének felügyelete alatt. A Nyelvi Központ alaptevékenysége, a közgazdász hallgatók nyelvtanítása mellett másodlagosan tudományos kutatással, az egyetem oktatási (főleg posztgraduális) tevékenységében való részvétellel, külsők részére közgazdasági szaknyelvi vizsgáztatással, szaknyelvtanárképzéssel és számos más vállalkozással foglalkozik. A Nyelvi Központot részlegesen önfinanszírozóvá kell tenni, kiadásainak-bérének egy részét magának kell fedeznie.

— a Közgazdasági Nyelvi Központ költségvetése tehát három alapvető részből álljon: nyelvi képzésre központi támogatott állami támogatás + egyetemi központi támogatás + saját bevételek.

— az egyetemi tanács és a hallgatói igények figyelembevételével időszakonként (pl. 3 év) határozza meg a Nyelvi Központ által kiemelt, illetve másodlagosan kötelezően tanítandó nyelvek körét és a Nyelvi Központ elsődlegesen erre köteles kapacitást biztosítani. Egyéb nyelveket is természetesen fakultatív alapon tanítani, illetve tanulni lehet, de erre az egyetem pénzt sem a hallgatóknak, sem a Nyelvi Központnak nem ad, ennek fedezetéről más forrásokból (alapítvány stb.), kell esetleg gondoskodni.

A Nyelvi Központ ilyen típusú működtetésére nézve a bizottságban lényegében egyetértés alakult ki. Belső működtetésére nézve azonban megoszlanak a nézetek két alapvető irány között:

— az első variáció szerint a Nyelvi Központ nem tagozódik tanszékekre, belső tagozódása időszakonként rugalmasan alakul az igényekhez, azt igazgató határozza meg az egyetemi tanács jóváhagyásával és nevezi ki az egységek vezetőit. A professzori, docensi stb. címek fennmaradnak (egysek szerint csak a már megszerzettek, jövőre nézve ezt meg kell szüntetni), de nem tanszékhez kötődnek. Az igazgató mellett véleményező-tanácsadó jogkörű tanács működik, amelynek tagjait meghatározott normatív szabályok szerint a Nyelvi Központ dolgozó választanak. Az igazgatót az egyetem központi operatív vezetője nevezi ki a Nyelvi Központ Tanácsa véleményének figyelembevételével, illetve az egyetemi tanács jóváhagyásával. Nem nevezhető ki igazgatónak, illetve visszahívandó az, akitől a Nyelvi Központi Tanácsa kétharmados többséggel a bizalmat megvonja.

— a második variáció szerint a Központot az új egyetemi tanács által újból meghatározott tanszékek alkotnák, „intézet” szervezet nem kell, csak egy rendkívül csekély koordinációs apparátus. A Központot a tanszékvezetők tanácsa vezeti, az igazgató a tanszékvezetők közt — egy- vagy kétféle rotációval — csak primus inter pares, a tanszékvezetői értekezlet elnöke, a tanszékvezetői, professzori, docensi kinevezés esetében azonos az egyetem három karán bevezetendő általános renddel.

m/5. Elégé világossá kell tenni azonban, hogy mindegyik önálló „kiegészítő” vagy más önálló, egyetemhez szerződéses rendben kapcsolódó intézmény saját belső demokratikus renddel rendelkezik, de tagjaik nem választanak, illetve nem választhatók az egyetemi tanácsba.

2. VEZETÉSI RENDSZER

Az egyetem vezetési rendszere elvileg sokféleféleképp rendezhető, így nyilván a hagyományos rektor, rektorhelyettesek, dékánok, dékánhelyettesek stb. rendszer is fenntartható. Az új vezetési rendszer kötelező alapelemeit a felsőoktatási törvény fogja szabályozni. Bizottságunk ezért egy olyan elvi koncepciót dolgozott ki, amely akkor alkalmazható, ha

— azzal az új egyetemi tanács egyetért,

— bevezetését az új felsőoktatási törvény lehetővé teszi avagy a kultuszminisztérium esetleg már korábban „kísérletként” megengedi alkalmazását. Addig nyilván a jelenlegi vezetési rendszer marad fenn.

A bizottságunk által kidolgozott elvi modell megosztani kívánja a tudományos tekintélyt, illetve a vezetőképességet, továbbá egyszerűsíteni, karcsúsítani igyekszik az egyetemi vezetési rendszert.

a) Az egyetem élén elnök álljon, általában 5 éves időtartamra. Az egyetemi tanács javaslata alapján a köztársasági elnök nevezi ki miniszteri (miniszterelnöki) ellenjegyzéssel. Az egyetemi tanács, illetve a kultuszminiszter egyaránt pályázatot írhat ki ezen állásra, de ez nem kötelező. Az elnök nem nevezhető ki sem az egyetemi tanács tőbbségi döntése, sem a kultuszminiszter egyetértése nélkül.

Az elnöki tisztségnél a korhatár 70 év, nagy tekintélyű-összeköttetésű tudós legyen, aki nem foglalkozik az egyetem operatív irányításával, reprezentálja az egyetemet belföldön és külföldön, az egyetemi tanács elnöke, „békebíró” egyetemen belül vitákban. Elnökké valaki maximum kétszer választható.

b) A három kar dékánja egyben az egyetem alelnökei, szintén 5 évre, az egyetemi tanács által választva (ehhez állami megerősítés nem szükséges). Helyettesítik karuk profiljában az elnököt, operatív irányítási joguk nincsen. (A rektorhelyettesi funkció ebben a koncepcióban megszűnik, illetve egyesül a dékánéval.) Dékán csak 65 év alatti professzor lehet. Újra nem választható, hogy a tisztség „forogjon”.

c) Az egyetemi tanács a BKE stratégiai döntéshozó szerve legyen. Így

— meghatározza az egyetem hosszú és középtávú oktatási, tudományos és gazdasági célkitűzéseit,

— megállapítja az egyetemi szervezet és működés alapvető szabályzatait,

— jóváhagyja az operatív vezetés leglényegesebb döntéseit, illetve beszámolóit, ellenőrzi az operatív vezetést,

— dönt, illetve javaslatot tesz az elnök, az alelnökök, a főtitkár, a tanszékvezetők és a professzorok alapvető személyi ügyeiben,

— meghatározza, hogy az egyetemen milyen tanszékek, illetve különleges egységek működjenek, milyen bér-, illetve költségkerettel.

Az egyetemi tanács elnöke az egyetem elnöke. Hivatalból szavazati jogú tagja még a három dékán (alelnök), valamint a rektor-főtitkár. Tagjait az egyetemi küldöttgyűlés választja meg az egyetem professzorai és docensei közül a hallgatói blokk kivételével. Az egyetemi tagság tudományos fokozathoz kötött docensi szinthez kötése abból adódik, hogy a tanács stratégiai döntéseket hoz. A fiatalabb oktatók-kutatók hozzanak létre érdekképviseleti szervezetet és e szerv képviselője állandó tanácskozási joggal vegyen részt az egyetemi tanácsban. Ugyancsak tanácskozási joggal kellene külsőket (akadémia, szponzorok, a gyakorlat jelentős képviselői) állandósultan tanácskozási joggal meghívni.

Az egyetemi tanács tagjainak egyharmadát (vagy amennyit a felsőoktatási törvény előír) a hallgatók választják saját soraikból, harmadévesnél alsóbb évfolyamos az egyetemi tanács tagja ne lehessen, hiszen addig nem lehet megfelelő a tekintése az egyetemi ügyekről. Emellett meg kell határozni azokat a kérdéseket, amelyeknél:

— a hallgatóknak vétőjoga van (pl. kollégiumi ügyek), illetve fordítva

— a hallgatók az egyetemi tanács szavazásában nem vehetnek részt (pl. professzori kinevezés).

(Folytatás a 10. oldalon.)

KONCEPCIÓ

(Folytatás a 9. oldalról.)

Az egyetemi tanács általában egyszerű szótöbbséggel hozza határozatait, a döntés az elnökre és a rektor-főtitkára kötelező. Az egyetemi tanács rendes ülését negyedévenként tartja.

Az egyetemi tanács létszáma 24 főben kerüljön maximumra, szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata döntő.

d) Az egyetem operatív vezetője a rektor-főtitkár. Rektor-főtitkár csak professzor lehet. A rektor-főtitkárt az elnökhöz hasonló „kettős” eljárásban nevezik ki. A megbízás időtartama 5 év, ez a tisztség nem újítható meg. A rektor-főtitkár poszt agilis, jó szervező és döntésképes fiatalabb professzor legyen modellezve („amerikai menedzser-professzor”).

A rektor-főtitkár és az elnök egymás mellé rendelt pozíció, mindkettőt a köztársasági elnök nevezi ki.

e) A rektor-főtitkár irányítja az egyetem adminisztratív apparátusát, adminisztratív ügyekben a tanszékvezetőkre is kötelező döntéseket hozhat (stratégiai jellegű ügyekben az egyetemi tanács jóváhagyásával). A rektor-főtitkár működését az egyetemi tanács rendszeresen ellenőrzi. Az egyetem elnöke az egyetemi tanácsnál kezdeményezheti az egyetem működése szempontjából jelentős rektor-főtitkári döntések felülvizsgálatát.

A rektor-főtitkár alatt működik és kinevezési körébe tartozik:

— az oktatási „igazgató” (egységes oktatási szervezet építendő ki mindhárom karra, esetleg ide beolvastva a posztgraduális oktatás szervezését vagy arra külön igazgatót kell kinevezni),

— a vállalkozási „igazgató” (esetleg ide kapcsolva az egyetemi kiadót és nyomdát, de az utóbbi önálló egység is lehet a rektor-főtitkár alatt, vagy üzleti vállalkozásként is megszervezhető),

— a gazdasági „igazgató” (főkönyvelő — ha van megfelelő személy, a vállalkozói és gazdasági igazgatói poszt összevonható),

— nemzetközi és tudományos kapcsolatokat szervező egység vezetője,

— személyzeti és munkaügyi egység vezetője.

A rektor-főtitkár tartja a kapcsolatot az egyetemhez szerződéses kapcsolattal a saját posztgraduális egységekkel, illetve felügyeli a nyelvi központot, a számítástechnikai központot, a sportközpontot, valamint a könyvtárt. Hozzá tartozik az egyetem lapjának adminisztratív felügyelete is a sajtószabadság elveinek figyelembevételével.

f) Az egyetemi küldöttgyűlés az egyetemi tanács választására 5 évenként összehívandó grémium. Kivételes esetben — a főfoglalkozású dolgozók egyharmadának indítványára — hamarabb is össze lehet hívni, hogy döntson az egyetemi tanács sorsáról. A küldöttgyűlés választási rendjét az SZMSZ tartalmazza.

g) A tanszéki oktatók értekezlete a tanszéken belül önkormányzati forma abban szavazati joggal a főfoglalkozású oktatók rendelkeznek, tanácskozási joggal a tanszék minden dolgozója részt vehet a munkájában. Az egyetemi tanács a tanszéki értekezlet többségi határozata alapján választja meg 5 évre a tanszékvezetőt, akinek megbízása nem hosszabbítható meg. A tanszékvezető állást általában pályázati úton töltik be, ettől illetve a tanszéki dolgozók többségi javaslatának figyelembevételével az egyetemi tanács kivételes esetben eltérhet.

Ha azonban a tanszéki értekezlet kétharmados többséggel a tanszékvezető visszahívását bármikor javasolja, az indítványának az egyetemi tanács köteles eleget tenni. Tanszékvezetővé 60 évnél idősebb személy nem nevezhető ki, és tanszékvezető csak professzor lehet. Ideiglenes megbízást kivételesen, maximum 1 évre docens is kaphat.

A tanszékvezető a tanszék adminisztratív vezetője, oktatásszervezési kérdésekben a tanszék tagjait utasíthatja, tudományos, illetve oktatás-tartalmi kérdésekben azonban nem fölrendeltje a tanszék többi professzorának illetve docensének. A tanszékvezető gazdasági vezető is, így dönt a tanszék külső megbízásairól, vállalkozásairól, ezekért anyagilag is felelős. Továbbá a szervezeti és működési szabályzatban, illetve a kollektív szerződésben meghatározott normatív feltételek között gyakorolja a munkáltatói jogokat az adjunktusok, a tanáresegedek és az adminisztratív állomány felett. (A docensek kinevezése is a tanszékvezetőhöz tartozzon, de az egyetemi tanács jóváhagyási jogköre mellett.)

h) A professzorokat az a) pontban leírt „kettős” rendben — meghatározott normatív követelmények fennállása esetén — a kormány nevezi ki határozatlan időtartamra. A professzor jogállását véglegesen a felsőoktatási törvénynek kell meghatározni. A BKE-n egyelőre úgy kell helyzetét szabályozni, hogy a kinevezett professzor jogosult, illetve köteles meghatározott időközönként önálló kurzusokat tartani tananyagokat rendelkezésre bocsátani. Meghatározott összegyemmi projektek irányításával többletdíjazás mellett, bármely professzor megbízható. (Pl. a nemzetközi kapcsolatokban X professzor felelős az angol kapcsolatokért stb.)

Ha a professzor huzamosabb időn keresztül önhibájából nem tesz eleget kötelezettségeinek, a tanszékvezető, a hallgatói érdekképviselő, illetve a rektor-főtitkár javasolhatja az egyetemi tanácsnak, illetve a kultuszminiszternek a professzor felmentését megfelelő felmondási idővel és végkielégítés mellett. (Ez természetesen a jövőbeli közalkalmazotti törvény tartalmától függ.)

i) A rektor-főtitkár vezetésével az operatív teendők összehangolására havonta ülésezne a tanszékvezetői (illetve egyetemi vezetői) értekezlet. Ez lenne a legfontosabb operatív vezetési-koordinációs forma.

3. DOLGOZÓI ÉRDEKKÉPVISELET

Egyelőre nem lehet tudni, hogy az állami egyetemek dolgozói egyáltalán közalkalmazottak lesznek-e, ha igen, milyen körben, továbbá mennyi mozgásszabadsága lesz az egyetemnek a munkaviszonyok szabályozása körében. Mivel még első tervezete sincs az ún. érdekegyeztetési, illetve szakszervezeti törvénynek, valamint a teljesen elavult Munka Törvénykönyve reformjára feltehetően csak jövő évben kerül sor, a helyzet teljesen zavaros.

Nem tudni tehát, milyen jogokat kapnak az egyetemeken a szakszervezetek, mi lesz a szakszervezetek közti koordináció módja, mi lehet a kollektív szerződésben (lesz-e ilyen az egyetemeken egyáltalán) stb. Ezért ezzel most nem foglalkozunk. Két előzetes megjegyzés:

— a szakszervezetek ne egyetemvezetési, hanem dolgozói egyéni és kollektív érdekvédelmet lássanak el,

— a szakszervezetek felé az egyetemi vezetők részéről a lehető legteljesebb információadás és véleményeztetés érvényesüljön, amely azonban természetesen nem válhat társadalmi döntési joggá.

Célszerű lenne, hogy az egyetem jelenleg működő két szakszervezet (elvilleg négy is lehetne vagy még több) elkészítene előzetes elképzelését az általa gyakorolni kívánt jogokról. Mindenképp azonban szükséges — amennyiben ez egyáltalán ges lesz —, hogy a jövő év elejére kollektív szerződés — így másképp) a munka- és bérfeltételek az egyetemen — minden meghatározásra kerüljenek.

HALLGATÓI JOGÁLLÁS-ÉRDEKKÉPVISELET

Legesen nyilván a felsőoktatási törvény egységesen foglalt elemeket rendezni. Néhány kiinduló elv:

— a BKE demokratikus hagyományainál fogva adjunk saját ügyeikben a hallgatóknak minden jogot, amit a törvény egyáltalán lehetővé tesz,

— a közművelődési tevékenység irányítását át kell adni a hallgatói önkormányzatnak,

— a hallgatói önkormányzatok rendelkezésére kell bocsátani a kollégiumokat és a hallgatói szociális-kulturális létesítményeket-eszközöket. Ehhez az egyetem csak — lehetőségeihez képest — az anyagi és technikai feltételeket biztosítsa, illetve az állami törvényességi (és nem célszerűségi!) felügyeletet lássa el (az anyagiakról szerződést kell kötni az egyetem operatív vezetése és a hallgatói önkormányzat között — ugyanez a helyzet a közművelődéssel is),

— a hallgatói önkormányzati szervek létrehozásába és működésébe a BKE vezetése törvényességi szempontokon kívül egyáltalán ne avatkozzon be,

— különösen akkor, ha felsőoktatási vagy más törvény által fogó tandíjrendszert vezet be, egyébként is a hallgatók mindegyikét meg kellene érteni a hallgatókapparátustól. A hallgatói bizalom megőrzését tehát szükségképp negatív következményekkel járjon az adott egyetemi oktatóra nézve,

— a hallgatókat érintő szociális alap kialakításánál és felhasználásánál a hallgatói érdekképviselőt ügrydöntő pozícióba juttatandó,

— a BKE egyik legnépesebb tradíciója a szakkollégium. A szakkollégiumok önkormányzata messzemenően biztosítandó, egyes normatív feltételeknek megfelelő — kurzusai egyetemi tantárgyként az egyetemi tanács által elismerhetők legyenek.

— a hallgatóknak (már az egyetemi adminisztratív állomány ésszerű csökkentése érdekében is), messzemenő lehetőséget kell adni arra, hogy megfelelő díjazásért az egyetem gazdasági és egyéb tevékenységei területén munkát vállaljanak. A hallgatói státusz kialakítására irányuló részletes javaslat megtertele a hallgatói önkormányzat feladata.

Az új egyetemi vezetés az új SZMSZ elfogadása és kollektív szerződés megkötése után legkésőbb 3 hónappal fogadja el az új tanulmányi és vizsgaszabályzatot. E szabályzat tartalmazza egyértelmű normatív követelményeket a tanszék által rendelkezésre bocsátandó tananyagokra, illetve azok zsűrizésére.

5. MENEDZSELESI RENDSZER

Ez a kérdés alapvetően a 3. számú bizottsághoz tartozik. Ugyanakkor az egyetem szervezetét vállalkozásorientáltan kell felépíteni. Az egyetemnek főleg a posztgraduális képzésben, alkalmazott kutatásokkal-fejlesztésekkel, intézményes szakvéleményezési tevékenységgel, nemzetközi kooperációkkal kell megküzdenie azt, ami a fennmaradásához, illetve színvonalas működéséhez szükséges. Mégpedig ezt úgy kell kiépíteni, hogy az egyes oktatók ne abban legyen érdekeltek, hogy vállalkozási tevékenységét „kilopja” az egyetemről, azaz egyéni vállalkozóként, gmk-ban vagy „maszek” kft-ben csinálja azt. A jelenlegi ún. KK-rendszer, illetve az egész egyetemi érdekeltségi rendszer arra ösztönöz, hogy ugyan az egyetemen szedjük fel az ismeretséget és a megbízást, de aztán az egyetemről függetlenül valósítsuk meg. Ezen a helyzeten gyökeresen változtatni kell.

Ugyanakkor egyetem attól is egyetem, hogy ott alaputatások is folynak, „mélyebb” tudományos munka is van. Ennek anyagi-technikai feltételeit egyfelől az egyetemi vállalkozásokból kell kitermelni, másfelől az MTA-val kötendő szerződés keretében kell erről gondoskodni. Idokolt a továbbiakban is, hogy az MTA kutatócsoportokat helyezzen el az egyetemen, tanszékeket, illetve meghatározott projekteket támogasson.

Az egyetem anyagi fennmaradása a jövőben feltehetően csak úgy biztosítható, ha mellette egy jelentős önálló „általános” alapítvány besegít az általános finanszírozásba. Emellett egyes tanszékkel illetve célfeladatokra különböző más alapítványok is részt vesznek az egyetem finanszírozásában.

III. RÉSZ

Zárómegjegyzések

Bizottságunk befejezését hangsúlyozni kívánja, a szervezetteljesítésnek

a) nem célja az eddigi reform utasításainak vagy egy új reform bevezetése, hanem részben

— az eddigi reformlépések folytatása,

— a reform gyakorlati tapasztalatok alapján tévesnek bizonyult elemek korrigálása,

— a társadalmi rendszerváltással együttjáró új követelmények egyértelmű és következetes érvényesítése.

b) a szervezetteljesítés nem lehet pótcselekvés, nem helyettesítheti az oktatás tartalmi megújítását, ellenkezőleg az új típusú oktatás igényeit kell minél jobban szolgálnia, végül

c) nem egyoldalúan léptetést, tömeges elbocsátásokat szolgáló kényszerjavaslat, hanem új típusú, minőségileg magasabb rendű működés megalapozására irányul.

Ugyanakkor vannak bizonyos gazdasági realitások, amelyeket az egyetem minden dolgozójának tudomásul kell vennie. Be kell fejeznünk azt az egyszerre pazarló és ugyanakkor teljes „lerohadásra” vezető működési módot, amelyet eddig — mint minden magyar egyetem — mi is folytattunk. Ha nem változtatunk, nekünk a lehető legelőrel kell mennünk, mert állami támogatásból jelenlegi költségeinket fedezni többé nem tudjuk.

Meggyőződésünk, hogy ez a koncepció nem egyoldalúan szabad piaci, nem valamifajta nyers, korakapitalista elveken alapul. Ugyanakkor a piac törvényszerűségeitől a jövőben egyetlen felsőoktatási intézmény, illetve oktató sem függetlenítheti magát.

Végül megjegyezzük, hogy a 2. számú bizottság januári kiinduló anyaga az új vezetési rendszerre való átmenet nézve is konkrét javaslatokat tartalmazott. Ezt a véganyagba nem vettük át, mert részben a küldöttgyűlés időbeli eltolódása (május végére), részben a felsőoktatási törvény késése az általunk javasolt vezetési rendszer július 1-jével való bevezetését tárgyalatlanná tette.

Fotó: Forrai Zsolt

A cigányság értékrendjének sajátosságai

A cigányság helyzete Magyarországon címmel írt szociológiai dolgozatot Schlosser György, másodikéves hallgató.

— Mi köt téged a cigánysághoz, vannak-e cigány barátaid, rokonaid, miért ezt a témát választottad?

— Személyesen semmi nem köt a témához, nincsenek cigány rokonaim, barátaim.

— A dolgozatodban arról írsz, milyen kevés adatot lehetett nagynehezen összeszedni.

— Igen, a legutóbbi teljes körű

felmérés

1970-ben készült a cigányokról.

annak adataival ma már nem lehet semmit sem kezdeni. Azóta néhány részleges vizsgálat volt, ezek kevés adathoz vezettek. Ezt a hiányt következtetéssel, sajtóinformációk felhasználásával igyekeztem pótolni.

— Milyen eredményre jutottál a dolgozatodban, mit lehetne tenni a cigányokkal kapcsolatban?

— Egyelőre azt sem lehet tudni, mi van velük, még csak sejténi is alig lehet a valós helyzetet. Ezért a legfontosabb tennivaló a kutatás.

— A dolgozatodban nagy jelentőséget tulajdonítasz a cigány gyerekek oktatásának.

— Igen, ez a második legfontosabb, a gyerekek lemaradása. Itt is óvatos vagyok, nem tudom, ma mennyien nem járnak iskolába. 1984-es adatokat találtam, lehet, hogy mára ez a probléma megoldódott. Az iskolázottság összefügg a szakképzettséggel, abból következik a munkavállalói pozíció, az pedig megszabja a kereseti lehetőségeket és abból már minden más következik.

— Ezzel kapcsolatban a dolgozatod a mielőbbi teljes beilleszkedést tartja az egyetlen megoldásnak. Úgy tudom, vannak próbálkozások, amelyekkel például a tradicionális cigány foglalkozásokat igyekeznek megszervezni, ez is eredményre vezethet.

— Nem,

a tradíciók irányjába nem szabad terelni

a dolgokat. A továbbfejlődés érdekében a cigányoknak föl kell adniuk a kézművességet és hasonlókat.

— Mindent földelni, mire jó az?

— A cigányok nagy része húsz évvel ezelőtt telepen élt és semmiféle rendszeres tevékenységet nem folytatott. Hogy most mi van, az nehezen tudható, de valószínű, hogy a telepek többségét felszámolták és a cigányok túlnyomórészt beilleszkedtek. A férfiak döntő többsége állandó tevékenységet folytat, de ez gyakorlatilag szakképzettség nélküli építőipari munkában merül ki. Azt hiszem, a modern társadalomba való beilleszkedés érdekében mindent meg kell tenni. Ez esetenként áldozatok vállalásával és egyes tradíciók feladásával jár.

— Idézed azt az adatot, ami szerint a cigány lakosság 0.053 százaléka, azaz körülbelül 200 diák tanult 1982-ben egyetemen, vagy főiskolán.

— Nem tudjuk, van-e a közgazdasági hallgató, de ha igen, akkor szerintem milyen előítéletekkel kell megküzdnie?

— Ha valaki eljut az egyetemig, akkor gondolkodásmódjában megegyezik az itteniakkal, tehát nincs mi alapján megkülönböztetni.

Járnak a közgazdasági feketék, arabok is és szerintem semmilyen előítélet nincsen velük szemben. Az már más kérdés, hogy az itteni diákoknak nem érdekük, hogy legyen egyáltalán cigány diaktársuk, igaz, ellenérdekeik sincsenek ezzel kapcsolatban. a. i. Ha viszont valakit fölvettek ide, akkor a közgazdaságosok mindenképp toleránsan viselkednek vele, ez a véleményem.

— Ez ellen, azt hiszem, joggal tiltakoznának.

— Ha kiválasztunk egy családot, ott az itt említett cigány kultúra elemeit alig vagy egyáltalán nem találjuk meg.

— Említesz egy, a cigányság körében végzett értékrend-vizsgálatot. Mit emelnél ki ennek megállapításai közül?

— Ahhoz, hogy a cigányság ügyét komplexen kezeljük — ami szerintem az egyetlen elfogadható hozzáállás —, ismereni kell a cigányok értékrendjének sajátosságait, a miénktől eltérő vonásait. 1981-ben készült erre vonatkozóan

M. G.

Emberi (-tanulási) jogok... érettségi előtt, után

Szokatlan oldalról közelíti meg az oktatás finanszírozásának a kérdését Lindmayer József, az Országos Családszövetség elnöke.

— Mindenki mehesse egyetemre? Nem kellene egy szűrő...

— Jó lenne elfelejteni a felvételt. Hogy akkor mindenki egyetemre menne? Nem lenne rossz. De valószínű, hogy ettől

messze vagyunk. 4-5 évvel munka helyett tanulással eltölteni ma sem általános törekvés. Tovább csökkentené az egyetem iránti igényeket egy magasabb szintű szakmunkaképzés, megadva az általános kulturális alapokat. Így egyetem nélkül is nagyobb lenne az esély a munkamegosztásba való igényesebb bekapcsolódásra.

18 évesen ma sokan elégedetlenek,

közönkedően a középfokú oktatás gyengeségeinek és ugyanakkor hangzatosított teljesítményelvűségének (aminek maga az iskola sem tud megfelelni). Ez a konfliktus az egyetemeken sem oldódik fel teljesen. A családi vállalkozások elterjedése is tovább csökkentené 18 éves korban az egyetemre jelentkezők arányát. A szülők szakmáját, üzletét továbbvivő fiatalok egy része 30-40 éves korban az esti-levelező-távoktatás hallga-

tója lehetne, a családi vállalkozás igényeitől hajtva, immár felnőttéssé tudatos elvárásokkal. Nem vesztve el teljesen a tanuláshoz való anyagi jogot erősítő anyagi segítséget.

— Mindenki szabadon befizethessen az egyetemre évekig, állami pénzből? Az is mind egy, hogy hogyan tanul?

— A finanszírozás logikus módja: az alaptanulmányok erejéig a hallgató a lezárt félévek arányában

legyen jogosult minimális életviteli és tandíjtámogatásra.

Erre az alapvető rendszerre épüljenek rá a speciális ösztöndíjak az egyes tárgyakban elért jobb eredményekért, speciális dolgozatokra, publikációkra, egyedi méltányossági esetekre... Megfontolandó a pályázatok (speciális ösztöndíjak) esetében, hogy az oktató, a tanszék vagy az egyetem is részesedjen a támogatásból, ne csak a hallgató, hiszen közösen dolgoztak, legyenek együtt érdekeltek. Az állam a fő pályázató, de bárki tehet felajánlást. Piaci szemléstől szolgáltató legyen az oktatás az övodától a diplomáig. Az egyetemnek se legyen fix oktatási költségkeret (fűtési vagy bármilyen más különleges célra sem), hanem az oktatási költségek minél szélesebb skáláját szereze meg a beiratkozott hallgató megbízása révén.

— Egyelőre a minisztérium a rektorokkal egyeztetni a következő év költségeit.

— Az országos éves oktatási költségkeret tehát nem az oktatási intézmények és az állami szervek alkújának a jár-

gva, hanem főleg a költségvetésnek, kormánynak és egy, ma még hiányzó félnek, a szülői-hallgatói érdekvédelmi szervezeteinek az egyeztetésétől kell függjön. A pedagógus-szakszervezetek, kulturális kamarák, oktatási intézmények csak kiegészíthetik az alapvetően érdekelteket két fél megállapodását.

— A gyakorlatban ezt hogyan lehet megvalósítani?

— Állami feladat volna egy 2+1 oldalú érdekegyeztető tanács megszervezése-működtetése: 1. — állami kormányzati szervek, 2. — az alanyi jogon tanuláshoz jogosultak (szülők, hallgatók), (+1.) — iskolák, pedagógusok részvételével.

— A közoktatás és a felsőoktatás vonatkozásában egyaránt?

— Természetesen.

— On tehát valószínűleg kritikusan közelíti az oktatási törvény tervezetéhez. Miből kellene kiindulnia a törvény koncepciójának?

— Az ENSZ 1989-ben elfogadta a Gyermkek Jogairól szóló egyezményt. Ebben

közvetlen alanyi jogként kezelik a gyermek jogát

arra, hogy az érdekeit, a jogait elsősorban saját maga, illetve a családja védelmezhesse fájának, nyelvének, vallásának, politikai stb. nézetének, nemzetségi, etnikai származásának, kulturális beállítottságának, tanulási fokának vagy bármely más, a családra jellemző körülménynek, igénynek megfelelően. Magyarországon a fenti egyezményt 1990-ben aláírta, a parlamenti ratifikáció egyelőre még várta magára.

— Eddig főleg a pedagógusok követeléseiről lehetett hallani az új törvénytervezettel kapcsolatban. Ez egy másik megközelítés?

— Emberi, alanyi jog a tanuláshoz való jog. Ehhez kapcsolódik az érdekek védelme-

zésének, érvényesítésének a joga. Alapvető még a szólás-szabadság joga is, amelynek egy következménye a lelkiismeret szerint való tanítás joga. De ha egymáshoz akarjuk illeszteni a tanulás és a tanítás jogát, akkor egyértelmű, hogy oktatási rendszerrel gondolkodva elsőbbséget a tanulás jogának, a tanuló érdekvédelemének kell adni. Nemcsak a tanítás levezetett, szakmai jogával szemben, hanem az egész oktatási rendszer kialakításában is, netán még rövidebb távú kormányzati és más megfontolásokkal szemben.

— Magániskolákban ez még elképzelhető volna, de hogyan valósítható ez meg az állami közoktatásban?

— Az ENSZ-egyezmény aláírásának a szellemében is az államnak kell gondoskodnia az oktatás általános feltételeiről, például megfelelő oktatási rendszer kialakításával. Mind a törvény meghozatalakor, mind később, annak alkalmazása során.

adóból vagy más forrásból biztosítsa a tanuláshoz való jog anyagi feltételeit,

közvetlenül a tanuló, illetve annak képviselője, a szülő számára. És a szülő minimálisan ebből a pénzből kell tudjon megbízást adni az oktatásra. Iskolai szinten a szülői közösség, illetve annak megbízásából az igazgató felkérésére véggezzék el az oktatási feladatot a pedagógusok. A pedagógusokat terhelni a szakmai felelősség, miután elfogadták a megbízást. A szakmai munka anyagi feltételeit közvetlenül a szülőktől kell kapják a pedagógusok. Akik viszont éppen ebben a viszonyban lehetnek nagy hatással a családokra is. Nem utasításokkal, üzenetekkel, hanem a közvetlenebb, sokrétűbb kapcsolat révén.

— Ezt a gondolatot többen felvetették, nevezik voucher-rendszernek is. Ma mintha elszikkadna. Mi a véleménye a felsőoktatásról?

A magyar parlament kutatása címmel átfogó program indult az egyetem politikatudományi tanszékén Ágh Attila professzor vezetésével. A Ház munkájának minden területére kiterjedő vizsgálat céljairól, részleteiről tájékoztatót a kutatás vezetője.

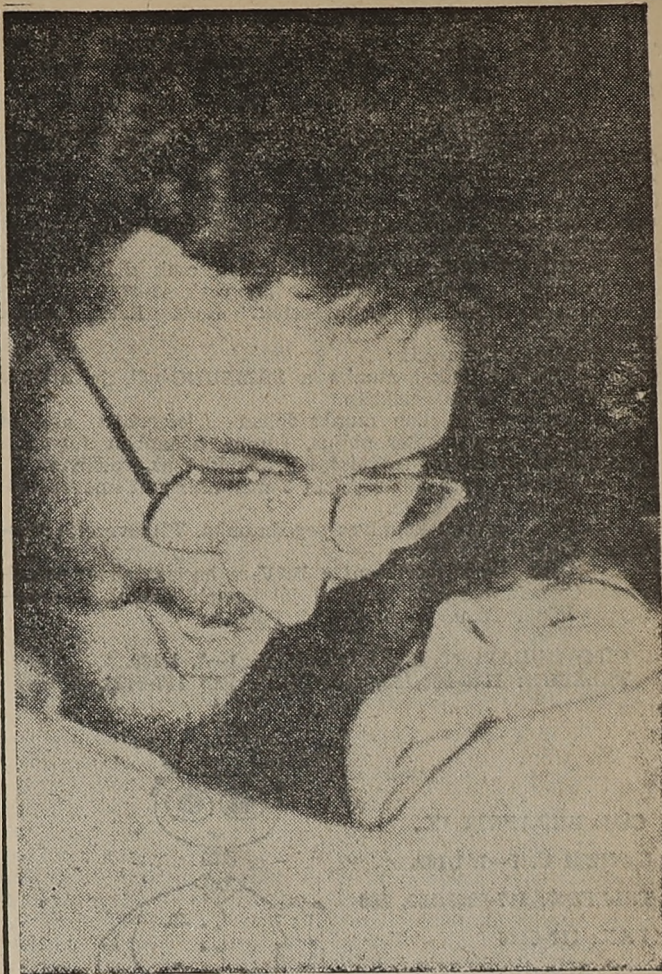
Mindenki elfogadja ezen az egyetemen vagy ebben az országban, hogy egy jól működő gazdasághoz sok és jól képzett közgazdász kell. Most barátokunk azzal, ami más felett országunk ugyanilyen közhely, hogy egy jól működő demokráciához sok és jól képzett politológusra van szükség, aki nemcsak a politikacsinálás folyamatában, hanem az "ütközésben" és a sajtóban is szakértőként vesz részt. Cél, hogy nálunk is legyen olyan politológus, aki szakértőként nyugodt objektivitással csinálja a feladatokat. A szakértő dolga az, hogy a politikacsinálásban a rendszer működését biztosítsa, melyet rutinszerű elemzé-

— De hát a pedagógusok a szülőkhöz mérten nagy előnyben vannak különböző irányú testületi szervezetségük miatt is. Hogy juthat itt szóhoz a szülő?

— Mivel alanyi jogról van szó, ezért az országos állam feladata, hogy

— Nagykorúságuk után a gyerekek a szülők nélkül, önállóan kell tudjanak dönteni a továbbtanulásukról, megrendelőként fellépve. Ha már övodától kezdve az előbb változott keretekben nevelődhetek, akkor maximálisan alkalmasak az önállóan mérlegelő, kezdeményező szerepre. Ha ez az előélet hiányzik (például napjainkban), az számos kérdést vehet fel, átmeneti, kiegészítő megoldásokat igényelhet, de nem kérdőjelezheti meg az alapvető jogok, a tanuláshoz való jog és az ehhez fűződő érdekvédelem jogának alapul vételét az oktatási törvényeket megelőző alku, majd a törvények alkalmazása során.

F. Á.
estis hallgató

Előtte...

Górcső alatt a parlament

sek ezrén keresztül állapít meg. „A magyar politikai rendszer alacsony hatékonyságának alapvető oka, hogy nem áll rendelkezésre kellő számú szakértő, akik ezeket a folyamatokat ismerik.”

Ezek a tények döntően hozzájárultak a parlamentkutatás beindításához, amely az egész politikai rendszer működésével akar foglalkozni, a public policy, a parlament nézőpontjából. A kutatásba való bekapcsolással olyan diákokat akarnak képezni, akik ismerik ezeket a központi döntéshozatali folyamatokat, át tudják tekinteni a rendszert és valamilyen részletben szakértőként működhetnek. Az oktatás és kutatás ilyen egysége azt jelenti, hogy a hallgató az első pillanattól beletanul a szerepé-

be, megismerkedik az Országgyűlés embereivel, sajtóval, bizonyos felsőoktatási és társadalomtudományos körökkel.

A politikatudományi tanszék munkatársai a kutatás támogatására kidolgoztak egy projektet és egy alapítványi rendszert „Demokrácia kutatások magyar központja” néven. Az első fázis feladata a parlamenti adatok hozzáférhetőségének, más intézmények és a klasszikus parlamenti demokráciák hasonló vizsgálati eredményeinek feltérképezése. Ezután kezdődik meg az érdemi munka a következő területeken:

I. A parlament szervezeti-formális működése (vezető: Sándor Péter).

II. A parlament és a kormány kapcsolata (vezető: Vass László).

III. A parlament és a politikai-társadalmi tagoltság (vezető: Kurtán Sándor).

IV. A parlament és a tömeg-kommunikáció kapcsolata (vezető: Pásztor Miklós).

V. A parlament működési zavarainak kapcsolata az adott választási szisztémával (vezető: Szarvas László).

VI. A parlament helye, szerepe a politikai átmenetben, a demokratikus rendszerváltásban (1989—1991) (vezető: Ágh Attila).

A program része a „parlament szerepe a demokratikus átmenetben” című amerikai projektnek, állandó adatbázisa Magyarországi politikai évkönyvnek és a parlament működése első évét összegző munkálatoknak.

A kutatás várhatóan több éves munkát igényel, ezért folyamatosan várja a fenti témákra az érdeklődők jelentkezését.

fezo

Más színű ruhában

egyedül a proletariátus pártja irányítja.” (Filozófiai kislexikon, 272. o.) Ám, ha lehet, még ennél is érdekesebb az isteni parancsok következő passzusa: „3. Ne legyenek néked idegen istenek én előttem.” Sőt, mint látható, szent bibliánkban nem pusztán arról van szó, hogy miféle alapon lehetséges egy hatalmi organizmus (egyház, állampárt stb.) egyszerű kanonizációja, mert, hogy tudniillik az Úr többnyire belső ellenzéket is ellenségnek tekint: „Az Úrnak, a te Istenednek nevéért hiába fel ne vedd: mert nem hagyja azt az Úr büntetés nélkül, aki az ő nevéért hiába felveszi.” Tudjuk, Kis János, Heller Ágnes, Vajda Mihály és más „neomarxisták” hosszasan mesélhetnek arról, milyen is az Úr, amikor haragszik arra, „a ki az ő nevéért hiába felveszi”.

„5. ... én, az Úr, a te Istened, feltűnősen Isten vagyok, a ki megbüntetem az atyák vétkeit a fiakban harmad és negyedikzigen, a kik engem gyűlölnék. 6. De irdalmamot cselekszem ezerzigen, és az én parancsolatimat megtartják.”

Világos beszéd, de a tárgyalosság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy Csúrka István Apák és fiúk című forradalmi jelentőségű tanulmánya óta az is világos, hogy az Isten csak látszólag hatalomátmentő szakbolszevik, valójában európai gondokkal vívódó mélymagyar ő. Mégpedig ezerzigen.

Valószínűleg, ezért írja cikkében H. G. is hogy „Nyilván el kell tekintenünk a Bibliától, és mindazon kinyilatkoztatá-

soktól, amelyekben csak az emberek egy része hisz — majd így folytatja: Tiszta logika alapján viszont csak egy negatívumot mondhatunk Istenről: ő a nem teremtett létező. Azért tudniillik, mert a teremtett létezők, azaz azok a dolgok, amik lettek valamiből, nyilván nem istenek. Kérdés, van-e olyan filozófia, amely tagadja a nem teremtett létezőt?”

Hogy van-e ilyen filozófia, nem tudhatom, bar, József Attila szóhasználatát izgalmasnak tünik. József Attila ugyanis nemcsak a létezőt és a nem létezőt, hanem egyszersmind a részt és az egészét különbözteti meg egymástól. Ezért mondja, hogy nincsen Isten, mint ahogy a gyémántengelye körül pörgő világ sem létezik, mint érzéki egész. „Csak ami nincs, annak van bokra... ami van, széthull darabokra.” Más szóval: az ember a világunk részét látja, hallja, tapintja, amiből következően a világegész nem csupán nem létező dolog, vagyis, mint „világhiany” egzisztál a mindenség. Az isten is (mint totalitás) hiányként veri-fotogátja az embert: „Meghalni lélekzetemet fojtom vissza, ha nem versz bittal, úgy nézek farkasszemtel, emberarcu, a hiányodál!” Az ember nem a saját (tiszt) logikájával, hanem a világmindenséggel szembeül, mérődik örökkön és végső soron, s ezt a viszonyt a világhiany „megszüntetésének” szükséglete teszi fájdalmasan, úgy mond „nagyon fáj” dalmasan érzéki. Az istentagadó József Attila tehát egyetlen Marxszal, aki szerint pedig van Isten, hiszen szükség van

rá. Pontosabban Isten haragjáról: „Ijessz meg engem, Istenem, szükségem van a haragodra.” Valaha úgy tanították nekünk, Isten akkor nem kell már, amikor eljutottunk Isten országába, amikor a munkásosztály megszűntetve elidegenültséget; a Paradicsomba érkezik. József Attila bölcselése szerint az ember úgy-ülke viszont leng, nem suhan. Nem szállunk, nem suhanunk sem a menyországba, sem a kommunizmusba. A gyűlékony embernek ezért nem erősen erőlködő, hol erre, hol arra mutogató és kegyes, hanem (ebben fordítva) szeliden pipázgató, emberarcú és ijeszítő-haragvó Istenre van szüksége. Azért ilyen Istenre várunk, mert a világot nem a Teremtő teremti, hanem az ember teremti a létező semmiből, a hiányból, ami ellen mindegyre elindulunk, olykor bizony reszkető lélekkel. A teremtés nem dicsőség, nem égi tisztesség, hanem földi szükséglet. Alakja az ihlet, tartalma pedig az irodalom, a versírás, mint muszájjáték: „Nem szükséges, hogy én írjak verset, de, úgy látszik, szükséges, hogy vers írassék, különben meggömbölné a világ gyémántengelye.” Márpedig, ha meggömbölné a világ gyémántengelye (amiről tudnivaló, hogy teremteti, vagyis nem létező valóság), akkor Isten, az égi teremtő is odavan. József Attila tehát nem a sokszor önmagába tekeredő „tiszt logika” két földi barmát, a fogalmi és a szemléleti szellemiséget, hanem a mindenséggel mértékű „ihletti szellemiséget” tekintti alkotó, teremtő erénynek: „Megalakotom szerelmemet... Egíteszen a lábam: elindulok az istenek ellen — a szívem nem remeg — könnyű, fehér ruhában.”

VÁGRETI LÁSZLÓ

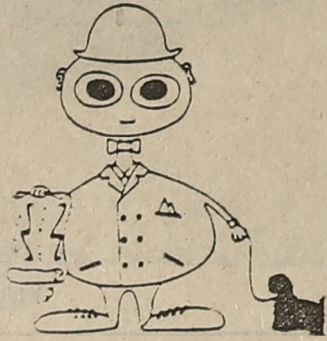
Ó-kos

Fotó: Forrai Zsolt

UNIVERSITAS

1. Az áprilisi munkák fizetése: május 16-án 13.00–16.30 között.
2. Új munkáinkra témavezetőket keresünk. Szervezéshez kedvet és tehetséget érő diákok jelentkezését várjuk. Bővebb felvilágosítást ad az irodában: Pogány András és Jenei Tibor.
3. NEWSWEEK előzetési lehetőség csak diákoknak és tanároknak. A példányonkénti ár így csak 45-47 forint. Érdeklődni az irodában. Témavezetők: Boda Réka, Szabó Mihály.
4. Aktuális munkák:
 - Könnyű fizikai munka a SAMSUNG-nál, jelentkezés Czerok Péternél az irodában.
 - Teljesen kötetlen munkaidőben (elsősorban este és hétvégén) biztosításkötés május, június hónapban folyamatosan. Óriási kereseti lehetőség! Érdeklődni az irodában.
 - Számítógépes adatregisztráció 3 műszakban. Témavezetők: Csáki Sándor, Kó Attila.
 - Egész nyáron kőműves segédmunka. Témavezető: Varsányi Sándor.
 - Újra lehet jelentkezni a BNV-re hostessnek és szendvicsembernek. Németül, angolul jól beszélő diákok jelentkezését várjuk. Témavezető: Czerok Péter.

CÍM: BUDAPEST IX., KINIZSI U. 1-7. I.160.
TELEFON: 1170-233/130, 150. TEL./FAX: 117-6426.

CÍM: BUDAPEST IX.,
KINIZSI U. 1-7. I.160.
TELEFON: 117-0233/130, 150
FAX: 117-6426

„Mik vogymuk” — avagy kit érdekel a géntudat, ha magyar?

Nagy érdeklődéssel haligattam a Gondolat-jel 1991. március 17-i adását (illetve olvastam a 168 óra című hetilapban) a „Magyar géntudat”-ról és az „Ataludt fél évszázad” című beszélgetést (illetve cikkeket). Nagymértékben örülök annak, hogy a „magyar”, mint mitológikus kategória ilyen alapos reáltudománybeli körüljárásra került.

Viszont úgy érzem itt az egész kérdéskörrel kapcsolatban egy finom kis félreértés áldozatai vagyunk. A génállományból adódó következtetés ugyanis ebben, a tudományos szempontból kettéhasított világban (amely a természettudományok, itt konkrétan: genetika; illetve társadalomtudományok, itt: társadalom lélektan dichotómiájának határmezsgyéjén) a köztük lévő szakadékba zuhan. A „Mi a magyar?” kérdéskörből kisütő „Mi?” szóra valóban csak a genetika adhat pozitív választ.

Viszont a természettudományos kezelés, azaz az embernek „fekete doboz”-ként való kezelése — ilyen „szöveg”-környezetben — nagyon rossz kérdésselvetésre vall. A történelemben a társadalmi-gazdasági viszonyok nap mint nap a szemünk előtt cáfolják a kérdésselvetés helyességét: Az — épp: itt és most magyar embert tárgyként kezelni jogos mindaddig, amíg a tárgy tulajdonságaira vagyunk kíváncsiak, de ebből társadalomtudományi következtetéseket levonni halálos bűn. A „Ki a magyar?” kérdése már jobb, mert jellemszerűen utal arra, hogy a magyarság vállalása, illetve ezen vállalás viszonya, a determináns jellegzetesség. S ez pszichológiai kérdés.

Azt, hogy egy nemzet állampolgára hogyan viszonyul a nemzetfogalomhoz, többféleképpen lehet (félre)értelmezni. (De ez a viszony-kérdés: „Ki vagyok én?”, másrésztől több dimenzióban tehető föl.) Az a kérdésselvetés mindaddig jogos, amíg országhatárok, eltérő nyelvek, a sor folytatható, s nem kommunak alkotják a világ nagyobbik részét. A genetika tényei ettől tények maradnak, s örülök is, hogy génállományunk egészséges, s nem rosszabb, mint bármelyik európai nemzeté. Ez egy pozitív feloldás a rideg tudomány részéről a nemzetünk számára. Egy nemzet karakterének tulajdonsága, a „Ki” kérdéséből fakadó, „hogyan viszony”-ul típusú következtetésre jogosít fel. S ebben a „hogyan”-ban bomlik ki egy nemzet társadalmi, gazdasági, kulturális sokszínűsége. Ennek a viszonyoknak a legszembetűnőbb megnyilvánulási formája: egy nemzetnek a kultúrája (mint az előbbi három részrendszer legjobb oldásere), a maga totalitásában mennyire képes átítani — a maga specifikusságával — az egyes egyént. S ha az egyes egyén (neveltetésétől, szüleitől, a hagyományoktól stb.) ezt a kultúra-tudatot kapta, akkor igenis jogos a magyar kifejezés. De csakis ilyen értelemben. Ha valaki itt el fogadja ezt a kultúrkört, hajlandó emberileg-gazdaságilag az országhatáron belül-(kívül) Magyarországot gyarapítani fáradozni, az „magyar”. S ez nem származás, bőrszín stb. kérdése, csakis egy kultúra, társadalom és gazdaság vállalása. Az viszont igaz, hogy ez egy dinamikus kategória, amely az idők folyamán változhat, módosulhat. A „fekete doboz”-kívüli kérdésekre csakis a kulturális identitás hatótényezőiben találjuk a választ. Nem tagadva a folyamat sokszínűségét egy pillanatig sem, hiszen ez az egyik élőrevivó erő. Magyar az, aki annak vallja magát, illetve az, aki ezért az országért tenni akar!

Simonovics Attila

PÁLYÁZAT

A Közgazdasági Információs Szolgálat tudományos kutatásban dolgozni kívánó,

angol és/vagy német nyelven jól tudó,
makroszemléletű fiatal közgazdászokat keres

létfelállításba. Jelentkezés írásban, vagy telefonon:
Közigazdasági Információs Szolgálat, Budapest, Buda-
örsi út 45. 185-0878, 1112.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS DEMONSTRÁTORI MEGBÍZÁSRA AZ 1991-92. TANÉVRE

ÁLTALÁNOS FELTÉTELEK

1. Demonstrátori megbízást az a harmadik — kivételesen — második — illetőleg magasabb évfolyamos hallgató kaphat, akinek magatartása, közösségi munkája példás, tanulmányi eredménye legalább 4,0 és a választott szakterületen kiváló eredményt ért el.
2. A megbízás nyilvános pályázat útján nyerhető el.
3. A pályázatot az illetékes tanszékre kell benyújtani június 22-ig. Kellei: — Önéletraj, amelyben ki kell térni a pályázó társadalmi munkájára, eddigi tudományos eredményére — pl. TDK, tanulmányi verseny, továbbá tudományos, illetve oktatási elképzeléseire, megjelölve azokat a témákat, amelyekkel elsősorban kíván foglalkozni.
4. A demonstrátort a tanszékvezető javaslatára, a Hallgatói Tagozat egyetértésével a dékán bízta meg.
5. A megbízás egy tanulmányi félévre, legfeljebb 10 hónapra adható, a megbízás megismételhető.
6. A demonstrátori munka díja első megbízáskor egységesen 1400,— Ft/hó, a továbbiakban egyéni elbírálás alapján maximum 1800,— Ft.
7. Ha a demonstrátor a tanulmányi, demonstrátori kötelezettségeit nem látja el, elhanyagolja, ha egyetemi hallgatóhoz méltatlan magatartást tanúsít, megbízása visszavonható.

A konkrét feltételeket a tanszék határozza meg, azokat a tanszéki hirdetőtáblán közzéteszik. Az érdeklődők a konkrét feladatokról előzetesen a tanszékvezetőtől, vagy annak megbízottjától informálódhatnak.

TUNGSRAM Rt.

Pályázati felhívás!

Filozófiánk: A legjobbal a legjobbat!

A TUNGSRAM RT. amerikai—magyar vegyes vállalat professzionális informatikai rendszerfejlesztési feladatainak megvalósításához pályakezdő szakemberek számára pályázatot hirdet a GE szisztemája szerint tervezett 2 éves

INFORMATION SYSTEMS MANAGEMENT PROGRAMRA

amely program során a pályázatot elnyert pályakezdő munkatársunk gyakorlati munkavégzés mellett rendszeres szakmai képzésben részesül a General Electric központjában, az USA-ban.

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK:

- Ez évben szerzett (szerzendő) szakirányú mérnöki, természettudományi, vagy közgazdasági egyetemi vagy főiskolai diploma.
- Angol nyelvtudás (olvasás, írás és beszéd-készség).
- Felsőfokú tanulmányok során végig jó és jeles eredmény, minden fontos tantárgyból.
- Jó kommunikációs készség, vezetői képesség és széles érdeklődési kör.
- Szakmai elhivatottság, készség az USA-ban történő képzés vállalására és nyugat-európai feladatok elvégzésére.

A pályázatokkal kapcsolatosan további felvilágosítást ad: Rozsos Beatrix program manager, tel.: 169-2300/16-54. Pályázat határideje: 1991. május 15. Cím: Budapest, IV., Váci út 77. 1340. Képzési és Munkaerőfejlesztési Főosztály.

Pályázati felhívás!

Az Országos Takarékpénztár és Kereskedelmi Bank Rt. pályázatot hirdet a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen az 1990/91. tanévben végző és a bankszakma iránt érdeklődő

KÖZGAZDÁSZOK

részére, a Takarékpénztár központjában, budapesti és vidéki fiókhálózatában betöltendő különböző munkakörökre, amelyekben hasznosítani tudják szakirányú felsőfokú iskolai végzettségüket.

A Takarékpénztár a magyar bankrendszerben fontos szerepet tölt be, a lakossági bankműveletek mellett kereskedelmi banki feladatokkal — vállalkozási és nemzetközi pénzügyi tevékenységgel — is foglalkozik.

A takarékpénztári munka igen sokrétű, a feladatok elvégzéséhez korszerű pénzügypolitikai, közgazdasági, számviteli és idegennyelvi ismeretekkel rendelkező szakemberek szükségesek. A szakismereteket különböző tanfolyamok elvégzésével szerzhetik meg dolgozóink. A magasszintű továbbképzést a Nemzetközi Bankárképzőn sajtíthatják el.

Nálunk továbbgyarapíthatja tudását, munkaidőkezeléssel és költséghozzájárulással támogatjuk a fiatal diplomások továbbtanulási szándékát. (Szakközgazdász képzés, nyelvtanfolyamok, számítástechnikai tanfolyamok.)

Érdeklődési rendszerünkben előnyös anyagi megbecsülést biztosítunk munkatársainknak. Dolgozóink különböző kedvezményekben részesülnek: pl. munkaruha juttatás, étkezési hozzájárulás, kedvezményes hitelfelvételi lehetőségek és biztosítási díj, stb.

Kezdő fizetés: megegyezés szerint a Kollektív Szerződés alapján.

Bankunknál 40 óra a munkahét (5 napos) **Üdülésre, pihenésre** intézetünk üdülői, a testkultúra ápolására a különböző sportszakosztályok programjai nyújtanak alkalmat.

A személyesen vagy telefonon érdeklődőknek felvilágosítást nyújtanak a Személyzeti Osztály munkatársai. (1076 Bpest. Nádor u. 16. Tel.: 112-2885)

Szeptemberben kezd a Nemzetközi Tanulmányok Intézete

Jelenleg nincs Magyarországon speciális diplomát adó képzés a nemzetközi kapcsolatok témakörében. De ez nem lesz mindig így. Szeptemberben megkezdődik működését a Nemzetközi Tanulmányok Intézete éppen azzal a céllal, hogy a nemzetközi kapcsolatokhoz magas szinten érő szakembereket képezzen. Első lépcsőben, szeptemberben a magyar nyelvű esti jellegű képzés indul, majd ezt követi jövőre a teljesidős angol nyelvű oktatás. Most egyetemi diplomával lehet jelentkezni a posztgraduális kurzusra. Amennyiben valaki főiskolai diplomával rendelkezik, egyéni elbírálás alapján nyerhet felvételt, s akkor otthoni munkával a tanulmányok megkezdésével párhuzamosan különbözeti vizsgára kell felkészülnie, s annak abszolválása a tanulmányok folytatásának feltétele. Felvételi vizsga a tervek szerint nem lesz, de jelentős túljelentkezés esetén válogatásra sor kerül.

A Külgazdasági Minisztérium és a Honvédelmi Minisztérium máris komoly érdeklődést tanúsít és bejelentette jó néhány dolgozójának beiskolázását. Magánérdeklődők is vannak, akik önszántukból szeretnék a nemzetközi kapcsolatok szakértőivé válni. A képzés önköltséges a tandíj félévenként 60 ezer forint lesz várhatóan. Nem dől még el, hogy lesz-e nyelvi képzés a programokon belül, ha igen, akkor ennek költségeit külön meg kell fizetni.

A tanulmányok elvégzését posztgraduális diploma igazolja, amit a képzés magas színvonalát visszaigazolando Nyugaton is elismernek majd. A diákok a nemzetközi kapcsolatok történetét és földrajzat, nemzetközi politikai tanulmányokat, nemzetközi jogot és nemzetközi szervezetek működését, általános és regionális közgazdaságtant, nemzetközi tárgyalási elméletet és gyakorlatot, diplomáciát, nemzetközi biztonsági kérdéseket, gazdasági diplomáciát, a környezetvédelem diplomáciáját, kelet-közép európai kérdéseket, fejlődéstanulmányokat, az Európai Közösség témakörét tanulmányozzák majd elmélyülten. Előadók a szakterületek legnevesebb hazai és külföldi szakértői lesznek. Kiválasztásuk egyetlen szempontja a szakmai kiválóság.

Az intézet az alapképzésén kívül angol nyelvű részprogramokat, rövidebb, meghatározott tárgykörökre szakosított tanfolyamokat is kínál, és különleges igényeket is megpróbál kielégíteni.

Az intézet önálló szervezeti egységként kapcsolódik az egyetemhez, de nem túl szorosán, oktatónak döntő többsége sem az egyetemről kerül ki. A képzés a tervezett színvonalon igen sok pénzbe kerül, ezért felmerült az oktatás üzleti alapokra helyezése, a lehetősége is. Efelőre nem dől még el, hogy ennek pontos formája mi lesz. Az azonban biztos, hogy máris minisztériumok, bankok és más intézmények mutatnak komoly érdeklődést a tudományos, oktatási központ iránt.

— mg —

Kosarasok a döntőben

A férfi és női kosárlabdacsapatunk bejutott a magyar egyetemi, főiskolai országos kosárlabda döntőbe. A döntő Pakson volt, május 4-5-én. Mind a két csapat a harmadik helyen végzett, ami nagyon szép eredmény.

A csapatok sorrendben a következők:

FÉRFI

1. Testnevelési Egyetem, 2. Műegyetem, 3. Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem, 4. SOTE.

NŐ

1. ELTE, 2. Testnevelési Egyetem, 3. Budapesti Közgazdaság-tudományi Egyetem, 4. Egri TK.

VÉGZŐSÖK!

SZERETNÉL EGY ÉRDEKES
ÁLLÁST?

Price Waterhouse — Budapest

NEMZETKÖZI PÉNZÜGYI TANÁCSADÓ KFT.

TUDNÁL DOLGOZNI
„ANGOLUL” IS?
HA IGEN,
AKKOR JELENTKEZZ
BÁNÓ ZSUZSANÁL
LEVELEBEN.
ADJ ESÉLYT MAGADNAK!

Price Waterhouse
Budapest
Budapest I.,
Alagút u. 5. 1. em.
1013
Telefon: 155-9801
Telefax: 155-9256

Felhívás!

Állásbörze-vetélkedőt szervez a Sport Club, Déri János vezetésével május 15-én 18 órakor a Kinizsi utcai kollégium tornatermében.

Jelentkezni 4-6 fős csapatokkal a Kinizsi utcai kollégiumban Gallai Erikánál (F. 405) lehet.

Gyertek, játsszatok, nyerjétek!

KÖZGAZDÁSZ
A BUDAPESTI
KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI
EGYETEM LAPJA

Felölös szerkesztő: Halay Edit
Szerkesztőség: Budapest
IX., Fővám tér 8. 1093
Telefon: 117-4548
Kiadó: BKE
91-4493. Szikra Lapnyomda,
Budapest
Felölös vezető:
dr. Csöndes Zoltán
vezérigazgató
ISSN 0230-7529